

Opetusministerio

Undervisningsministeriet

Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta selvittävä raportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:17

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemior och utredningar

Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta selvittävä raportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:17

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

ISBN 978-952-485-713-0 (nid.)

ISBN 978-952-485-714-7 (PDF)

ISSN 1458-8102 (Painettu)

ISSN 1797-951X (PDF)

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemior och utredningar 2009:17

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
12.6.2009

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta selvittävä työryhmä Puheenjohtaja: Outi Vainio Sihteeri: Päivi Ala-Poikela	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm 06.03.2008	Dnro 16/040/2008
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta selvittävä raportti (Rapport om specialiseringsutbildningen för veterinärer)		
Julkaisun osat Muistio		
Tiivistelmä <p>Opetusministeriön nimeämän työryhmän tehtävänä oli eläinlääkärien erikoistumisalojen koulutusmäärän ja sisältöjen tarkistaminen huomioiden mm. yhteiskunnalliset ja työelämän tarpeet sekä kansainvälinen kehitys. Tavoitteena oli myös pohtia mahdollisuuksia monipuolistaa erikoistumiskoulutuksen rahoitus pohjaa. Raportissa kuvataan kansallista ja jossain määrin myös kansainvälistä erikoistumiskoulutusta sekä eläinlääkäreiden tehtäväkenttää nyt ja tulevaisuudessa. Lisäksi luonnehditaan eläinlääkäreiden erikoisosaamistarpeita lisääviä toimintaympäristön muutoksia.</p> <p>Työryhmä toteaa erikoistumiskoulutuksen keskeisiksi ongelmiksi ja kehittämistarpeiksi sen, että erikoiseläinlääkäreiden valmistumismäärät ovat vähäiset verrattuna erikoistumistutkintoa suorittavien eläinlääkäreiden määrään ja työelämän vaatimuksiin. Nykyisillä järjestelyillä ja voimavaroilla ei voida vastata yhteiskunnan eläinlääkäreille asettamiin ja koko ajan kasvaviin osaamisvaatimuksiin. Tutkinnon suorittamista hidastaa mm. se, että koulutukseen kuuluvan syventävän osan suorituspaikkoja on vain vähän. Lisäksi eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa ei ole ollut mahdollisuuksia resursoida opiskelijoiden ohjaukseen tarpeeksi henkilöitä.</p> <p>Erikoistumiskoulutuksen resurssien jaossa on syytä muistaa eläinlääketieteellisen tiedekunnan työ ainoana eläinlääkärikoulutusta antavana yksikkönä. Ohjaajien määrää ja koulutuspaikkoja on ehdottoman tärkeää lisätä. Resurssien kasvattamisen myötä tavoitteena on erikoistumistutkintojen ja erikoistuneiden eläinlääkäreiden määrän kaksinkertaistaminen seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. Työryhmä asettaa nämä tavoitteet raportissaan erikoistumisaloittain. Resurssien saamisen lisäksi tärkeäksi koettiin koulutusyhteistyön lisääminen erityisesti syventävän osan koulutuspaikkojen osalta. Kurssimuotoiseen koulutukseen sisältyviä kursseja kannattaisi järjestää aiempaa enemmän yhteistyössä muiden koulutusta tarjoavien organisaatioiden kanssa. Erikoistumiskoulutuksen vastuuta ja tehtäviä täytyy tiedekunnassa jakaa uudella tavalla mm. palkkaamalla erikoistumiskoulutuksen vastuuhenkilö kaikkien erikoistumisalojen tueksi. Täydennyskoulutuksella tulee yliopistoissa olemaan tulevaisuudessa suurempi merkitys. Yksittäisten opiskelijoiden aiempi koulutus ja työkokemus on huomioitava osaksi tutkintoja aiempaa kattavammin. Tämä voi lisätä erikoistumistutkintojen määrää sekä madaltaa eläinlääkäreiden kynnystä hakeutua erikoistumiskoulutukseen. Täydennyskoulutusvelvollisuuden vahvistuessa tiedekunnan on myös pohdittava sitä, onko maksullisen täydennyskoulutustoiminnan kautta mahdollista saada resursseja, joita voitaisiin kanavoida esimerkiksi erikoistumiskoulutukseen. Kansainvälisten koulutusohjelmien asemaa on vahvistettava entisestään tiedekunnassa, sillä erikoistumiskoulutuksen laajaa kenttää ei pelkästään kansallisesti voida hallita.</p>		
Avainsanat yliopistot, eläinlääkäri, erikoistumiskoulutus		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:17		ISSN 1458-8102 (Painettu) 1797-951X (PDF)
		ISBN 978-952-485-713-0 (nid.) 978-952-485-714-7 (PDF)
Kokonaissivumäärä 52	Kieli suomi	Hinta
Jakaja Yliopistopaino		Luottamuksellisuus julkinen
		Kustantaja Opetusministeriö

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
12.6.2009

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för granskning av specialiseringsutbildningen för veterinärer Ordförande: Outi Vainio Sekreterare: Päivi Ala-Poikela		Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättande av organet 06.03.2008	Dnro 16/040/2008
Publikation (även den finska titeln) Rapport om specialiseringsutbildningen för veterinärer (Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta selvittävä raportti)			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen, som är tillsatt av undervisningsministeriet, hade till uppgift att granska utbildningsmängden inom de olika specialiseringsområdena för veterinärer och specialiseringsområdenas innehåll bl.a. med beaktande av samhällets och arbetslivets behov samt den internationella utvecklingen. En målsättning var också att granska möjligheten att införa en mångsidigare finansieringsbas för specialiseringsutbildningen. I rapporten beskrivs den nationella specialiseringsutbildningen, och i någon mån den internationella, samt veterinärernas uppgifter i dag och i framtiden. Vidare behandlas förändringar i omvärlden som kommer att öka efterfrågan på specialkompetens hos veterinärerna.</p> <p>Arbetsgruppen konstaterar att de centrala problemen och utvecklingsbehoven beror på att antalet utexaminerade specialveterinärer är så litet i jämförelse med antalet veterinärer som studerar för specialiseringsexamen och de krav som ställs i arbetslivet. Med nuvarande arrangemang och resurser är det inte möjligt att svara på de ständigt ökande kunskapskrav som samhället ställer på veterinärerna. Examen fördröjs bl.a. av att det finns så få platser där man kan genomföra den fördjupade delen av studierna som hör till utbildningen. Dessutom har veterinärmedicinska fakulteten inte tilldelats tillräckliga personalresurser för handledningen av de studerande.</p> <p>Vid fördelningen av resurser för specialiseringsutbildningen är det viktigt att komma ihåg att veterinärmedicinska fakulteten är den enda enheten som tillhandahåller veterinärutbildning. Det är absolut viktigt att antalet handledare och utbildningsplatser utökas. Målet är att med hjälp av de ökade resurserna fördubbla antalet specialiseringsexamina och specialveterinärer under de följande tio åren. I rapporten ställer arbetsgruppen det som mål för specialiseringsområdena. Utöver ökade resurser anser arbetsgruppen att det är viktigt att utbildningssamarbetet utvidgas i synnerhet när det gäller utbildningsplatser under den fördjupade delen av studierna. De kurser som ingår i utbildningen kan i större omfattning än tidigare ordnas i samarbete med andra organisationer som erbjuder utbildning. Vid fakulteten måste ansvar och uppgifter inom specialiseringsutbildningen omfördelas, bl.a. borde en person med ansvar för specialiseringsutbildningen anställas till stöd för alla specialiseringsområden. Kompletterande utbildningar kommer att ha en allt större betydelse vid universiteten i framtiden. De enskilda studerandenas tidigare utbildning och arbetserfarenhet måste i större omfattning än tidigare beaktas som en del av examina. Detta kan bidra till att antalet specialiseringsexamina ökar, och också till att sänka tröskeln och få fler veterinärer än tidigare att söka till specialiseringsutbildningen. När skyldigheten att ordna kompletterande utbildning ökar måste fakulteten också överväga om det är möjligt att få tillgång till ökade resurser genom att ordna avgiftsbelagd kompletterande utbildning, resurser som sedan kan kanaliseras t.ex. till specialiseringsutbildningen. De internationella utbildningsprogrammets ställning vid fakulteten måste stärkas ytterligare, eftersom specialiseringsutbildningen täcker ett så omfattande område att det inte kan behärras enbart på nationell nivå.</p>			
Nyckelord universitet, veterinär, specialiseringsutbildning			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:17		ISSN 1458-8102 (Print) 1797-951X (PDF)	ISBN 978-952-485-713-0 (hft.) 978-952-485-714-7 (PDF)
Sidoantal 52	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstryckeriet		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
12.6.2009

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Committee on specialist veterinary training Chair: Outi Vainio Secretary: Päivi Ala-Poikela	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland		
	Contracted by Ministry of Education		
	Committee appointed on 06.03.2008	Dnro 16/040/2008	
Name of publication Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta selvittävä raportti (Report on specialist veterinary training)			
Parts Memorandum			
Abstract <p>The Ministry of Education appointed a committee to revise the intake and contents of specialist fields in veterinary medicine with a view to social and labour market needs and international trends. Another objective was to examine opportunities to diversify the funding base of specialist training. The committee report describes national and, to some extent, international specialist training and the job descriptions of veterinarians now and in future. The report also outlines changes in the operating environment which will increase the need for specialist expertise in veterinary medicine.</p> <p>According to the committee, the major problems and development needs of specialist training include the small number of graduated veterinary specialists in relation to the number of veterinary students pursuing a specialist degree and to labour market demands. The existing arrangements and resources cannot meet the increasing societal requirements for veterinary expertise. One of the factors delaying graduation is that few study places are available for completion of the advanced studies included in the specialist degree programme. In addition, the Faculty of Veterinary Medicine has insufficient staff resources for student supervision.</p> <p>The role of the Faculty of Veterinary Medicine as the only Finnish unit providing veterinary education should be kept in mind when allocating resources for specialist training. It is vitally important that the number of supervisors and study places for the completion of advanced studies be increased. The objective is that increased resources will lead to a doubling of the number of specialist degrees and veterinary specialists over the next decade. The committee sets these objectives for each specialist field in its report. In addition to obtaining the resources, it is important to increase educational cooperation, particularly with regard to the study places available for completing advanced studies. More courses included in course-form training should be organised cooperatively with other organisations offering training. The responsibilities and tasks associated with specialist training must be redistributed in the Faculty, for instance by hiring a coordinator to support specialist training in all fields. Continuing education will play a greater role at Finnish universities in future. The previous education and work experience of individual students must be included in degree programme requirements more comprehensively than at present. This may increase the number of specialist degrees and lower the threshold for application for specialist veterinary training. As a result of a reinforced obligation to provide continuing education, the Faculty must also consider whether it can charge for such education in order to obtain resources for specialist training, for example. The status of international training programmes must be strengthened in the Faculty, for the broad field of specialist training cannot be managed nationally.</p>			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2009:17		ISSN 1458-8102 (Print) 1797-951X (PDF)	ISBN 978-952-485-713-0 (pbk) 978-952-485-714-7 (PDF)
Number of pages 52	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Print		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 6.3.2008 työryhmän selvittämään eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta.

Työryhmän tehtävänä oli:

- erikoistumisalojen koulutusmäärän ja sisältöjen tarkistaminen huomioiden työelämän tarpeet ja edessä olevat muutokset sekä korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet
- tarpeen mukaan huomioida suomalaisen erikoiseläinlääkärikoulutuksen kehittämisessä koulutusalan kansainvälinen kehitys
- erikoistumiskoulutuksen rahoituspohjan selkeyttäminen ja monipuolistaminen

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin professori Outi Vainio Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta. Jäseniksi kutsuttiin kliininen opettaja Kristiina Hakkarainen, yliopistonlehtori Mari Nevas, professori Riitta-Mari Tulamo ja yliopistonlehtori Anna-Maija Virtala Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta. Lisäksi jäseniksi kutsuttiin puheenjohtaja Sanna Hellström Suomen Eläinlääkäriliitosta, eläinlääkintöylitarkastaja Sebastian Hielm maa- ja metsätalousministeriöstä, kunnaneläinlääkäri Ari-Matti Pyyhtiä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymästä sekä johtaja Saara Raulo Elintarviketurvallisuusvirastosta. Asiantuntijoiksi nimettiin ylitarkastaja Johanna Haahtela sekä opetusneuvos Marja-Liisa Niemi opetusministeriöstä.

Työryhmän jäsenet nimesivät itselleen varajäsenet sekä lisäsivät pysyväksi asiantuntijajäseneksi dosentti Maria Wibergin (Helsingin yliopisto). Varajäseninä olivat Mari Heinonen (Helsingin yliopisto), Marja-Liisa Hänninen (Helsingin yliopisto), Seppo Lamberg (yksityiseläinlääkäri, Lahden eläinlääkäriasema), Kati Niinistö (Helsingin yliopisto), Taneli Tirkkonen (Atria), Leena Räsänen (maa- ja metsätalousministeriö), Erkki Koskinen (Elintarviketurvallisuusvirasto) sekä Mirja Kaimio (Suomen Eläinlääkäriliitto). Varapuheenjohtajana toimi yliopistonlehtori Mari Nevas. Sihteerinä toimi suunnittelija Päivi Ala-Poikela Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta. Työryhmä kokoontui vuosina 2008 ja 2009 14 kertaa.

Opetusministeriö edellytti asettamiskirjeessään, että työryhmän tulee kuulla ainakin Suomen Kuntaliittoa, Kunnallista työmarkkinalaitosta sekä muita tarpeellisiksi katsomiaan asiantuntijoita.

Työryhmä kuuli koulutusjohtaja Hannu Halilaa Lääkäriliitosta, erityisasiantuntija Tarja Hartikaista Suomen Kuntaliitosta, johtaja Seppo Heiskasta Elintarviketeollisuusliitosta, pääjohtaja Jaana Husu-Kalliota Elintarviketurvallisuusvirastosta, työmarkkinalakimies Marja-Leena Kiivasta Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, ylilääkäri Markku Kuusta Kansanterveyslaitoksesta (nykyinen Terveyden ja hyvinvoinnin laitos), lääkintöneuvos Pentti Lampea Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymästä, eläinlääkäri Annie Limania Kennelliitosta sekä kotieläinasiamies Minnami Mikkolaa Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta. Lisäksi työryhmä kuuli lakimies Minna Ruotsalaa Elintarviketurvallisuusvirastosta.

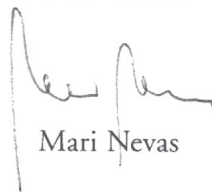
Kuulemisten lisäksi työryhmä selvitti kuntien ja seudullisten valvontayksiköiden sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden mielipiteitä eläinlääkäreiden tarpeesta kahdella sähköisesti toteutetulla kyselyllä. Eläinlääketieteellisen tiedekunnan erikoiseläinlääkäri-koulutuksesta vastaava erikoistumistoimikunta oli jo aikaisemmin keväällä 2008 tehnyt erikoistumiskoulutuksen tarpeita selvittävän kyselyn valmistuneille eläinlääketieteen lisen-siaateille ja erikoiseläinlääkäreille, sekä erikoistumiskoulutuksessa tällä hetkellä oleville. Myös tämän kyselyn tuloksia hyödynnettiin työryhmätyöskentelyssä.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa sen kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä 1. päivänä kesäkuuta 2009

Outi Vainio

Mari Nevas

Kristiina Hakkarainen

Sebastian Hielm

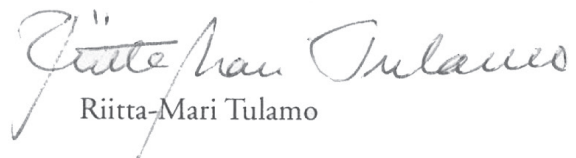
Sanna Hellström

Ari-Matti Pyyhtiä

Saara Raulo

Riitta-Mari Tulamo

Anna-Maija Virtala

Maria Wiberg

Päivi Ala-Poikela

Sisältö

1	<u>Johdanto</u>	10
2	<u>Erikoistumiskoulutuksen tausta ja nykytila</u>	12
	2.1 Toimintaympäristön muutokset	12
	2.2 Erikoistumiskoulutuksen taustaa	15
	2.3 Erikoistumiskoulutuksen rakenne ja toteutus	16
	2.3.1 Erikoistumiskoulutuksen rakenne	17
	2.4 Erikoistumiskoulutuksessa olevien opiskelijoiden määrä sekä valmistumismäärät	19
	2.5 Erikoistumiskoulutuksen ohjaus tiedekunnassa	20
	2.6 Erikoistumiskoulutuksen koulutuspaikat	21
3	<u>Kansainvälinen erikoistumiskoulutus</u>	23
	3.1 Erikoistumiskoulutus muissa Pohjoismaissa	23
	3.2 Eurooppalainen, yhdysvaltalainen ja muut kansainväliset erikoistumiskoulutukset ja tutkinnot	24
	3.3 Oikeus toimia erikoiseläinlääkärinä Suomessa	25
4	<u>Erikoiseläinlääkäreiden määrä ja työnkuva – nykytila ja tarve</u>	26
	4.1 Erikoiseläinlääkäreiden määrä	26
	4.2 Eläinlääkäreiden ja erikoiseläinlääkäreiden toimialat	27
	4.3 Erikoiseläinlääkäreiden tarve	29
5	<u>Erikoistumiskoulutuksen keskeiset ongelmat ja kehittämistarpeet</u>	31
	5.1 Koulutusmäärien vähäisyys	31
	5.2 Voimavarojen niukkuus	32
	5.2.1 Tiedekunnan rahoitustilanne ja erikoistumiskoulutuksen rahoitus	32
	5.2.2 Erikoistumiskoulutuksen syventävän osan erikoistumisvirat	33
	5.2.3 Ohjaukseen liittyvät ongelmat	34
	5.2.4 Muut tekijät	35
	5.3 Koulutuksen sisällölliset uudistamistarpeet	35
	5.4 Koulutusjärjestelmän kehittäminen	36
	5.4.1 Koulutusjärjestelmän joustavoittaminen ja yhteistyökumppaneiden etsiminen	36
	5.4.2 Kansainväliset opinnot osaksi tutkintoa	36
	5.4.3 Täydennyskoulutus ja opintojen hyväksilukeminen	37

6	Kehittämisehdotukset	38
6.1	Erikoistumiskoulutuksen vastuuhenkilön palkkaaminen	38
6.2	Ohjaajien määrän lisääminen sekä ohjauksen kehittäminen	39
6.3	Syventävän osan koulutuspaikkojen (erikoistumisvirkojen) lisääminen ja virassaoloajan kehittäminen	40
6.4	Erikoistumistutkintojen määrän nostaminen	42
6.5	Erikoistuneiden eläinlääkäreiden määrän nostaminen eläinlääkärikunnassa	44
6.6	Koulutuksen sisällöllinen uudistaminen	44
	6.6.1 Erikoistumisaloille yhteistä yleiskoulutusta	45
	6.6.2 Sisällölliset kehittämistarpeet erikoistumisaloittain	45
	6.6.3 Erikoistumiskuulustelun kehittäminen	46
6.7	Erikoistumiskoulutuksen rahoituksen uudistaminen	46
6.8	Erikoistumiskoulutuksen yhteistyön kehittäminen tiedekunnan ulkopuolisten tahojen kanssa	47
6.9	Erikoisosaamisen näkyminen tutkintonimikkeessä	49
6.10	Kansallinen ja kansainvälinen erikoistumiskoulutus	50
6.11	Täydennyskoulutus ja aiemman osaamisen tunnustaminen	51

1 Johdanto

Eläinlääkäreiden toimintaympäristö on voimakkaassa muutoksessa, jonka vaikutukset heijastuvat suoraan työelämään – väestön koulutustaso nousee ja eläinlääkäreiden osaamisvaatimukset lisääntyvät koko ajan.

Yhteiskunnalliset muutokset asettavat paineita myös koulutusjärjestelmälle. Yliopistoihin vaikuttaa merkittävästi meneillään oleva yliopistolain uudistus, jonka myötä yliopistot joutuvat toimimaan entistä haastavammassa ympäristössä. Yhteiskunta odottaa yliopistolaitoksen avautuvan ja ottavan aiempaa enemmän vastuuta yhteiskunnan talouden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Yliopistojen päätehtävinä säilyvät tutkimus ja siihen perustuva opetus. Aiempaa vahvemmin todetaan yliopistojen velvollisuus edistää toiminnallaan elinikäistä oppimista.

Kilpailu rahoituksesta ja lahjakkuuksista yliopistojen kesken tapahtuu entistä enemmän kansainvälisillä markkinoilla. Yliopistouudistuksen yhtenä tavoitteena on vahvistaa yliopistojen kilpailukykyä kansainvälisesti. Uudistuksen myötä yliopistoista tulee itsenäisiä julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on voimistuvan autonomian myötä enemmän myös taloudellista liikkumavaraa. Valtiovallan ohjauksen muuttuessa yliopistoilla on mahdollisuus itsenäisemmin kehittää toimintaansa omilla vahvoilla tutkimus- ja opetusaloillaan omien strategisten päämääriensä mukaisesti. Suhteet muuhun yhteiskuntaan vahvistuvat.

Yliopistouudistus on vain yksi vaikuttava tekijä eläinlääkäreiden perus- ja erikoistumiskoulutuksen uudistamistarpeita tarkasteltaessa. Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutukseen vaikuttavat vahvasti yhteiskunnassa ja lainsäädännössä tapahtuvat muut muutokset sekä kuntien, maataloustuottajien, teollisuuden ja muun asiakaskunnan eläinlääkäreille asettamat kasvavat osaamistarpeet. Muutokset edellyttävät eläinlääkäreiltä yhä pidemmälle menevää erityisosaamista ja tietyillä aloilla myös laajaa yleisosaamista.

Jokainen asiantuntija tietää uuden oppimisen ja osaamisen kehittämisen tärkeyden työssään. Yliopistojen tarjoama peruskoulutus ja tutkijankoulutus pelkästään eivät riitä, vaan toimintaa tulee laajentaa jatkuvaan oppimiseen, täydennyskoulutukseen ja aikuis-koulutukseen. Tätä kautta yliopisto vaikuttaa yhä laajemmin yhteiskunnan tietotaidon kehittymiseen.

Osin tätä yleistä taustaa vasten opetusministeriön nimittämä eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta pohtiva työryhmä selvitti eläinlääkäreiden toimintaympäristön muutoksia sekä niiden vaikutusta erikoiseläinlääkäreiden osaamistarpeisiin. Varsinaisen tehtävänannon lisäksi paneuduttiin seuraaviin kysymyksiin:

- Keskeisimmät ongelmat erikoiseläinlääkäripalveluiden saatavuudessa
- Erikoiseläinlääkäreiden tarve nyt ja tulevaisuudessa erikoistumisaloittain
- Erikoistumiskoulutuksen keskeisimmät ongelmat
- Helsingin yliopiston ulkopuolisten organisaatioiden mahdollisuudet ja perusedellytykset yhteistyöhön erikoistumiskoulutuksen järjestämisessä
- Nykyisten erikoistumisalojen ajankohtaisuus ja mahdolliset muutostarpeet

Tässä raportissa kuvataan erikoiseläinlääkärikoulutuksen nykytilaa, keskeisiä kehittämistarpeita ja ongelmia, erikoiseläinlääkäreiden määrää ja toimialoja, sekä kirjataan keskeiset kehittämis ehdotukset.

2 Erikoistumiskoulutuksen tausta ja nykytila

2.1 Toimintaympäristön muutokset

Vanhasen II hallituksen ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi eläinlääkintäpalvelujen saatavuuden varmistaminen ja yhtäläinen toimivuus kaikkialla maassa sekä eläinlääkärikoulutuksen uudistaminen niin, että myös tuotantoeläinten hoitoon turvataan riittävät eläinlääkäripalvelut.

Uudistettavana olevassa eläinlääkintähuoltolaissa yhtenä tavoitteena on hyötyeläinten suunnitelmallisen terveydenhuollon turvaaminen. Lailla pyritään turvaamaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta paikallisella tasolla. Kuntien toimintaympäristössä merkittävimmät muutokset liittyvät kunnallisten ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden koon kasvattamiseen siten, että jatkossa toimintaa koordinoidaan maakuntien kokoisissa yksiköissä. Kunnissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat merkittävästi eläinlääkäreiden työnkuvaan, sillä kaikista eläinlääkäreistä arviolta viidennes työskentelee kunnan palveluksessa. Tämä sektori työllistää erityisesti elintarvike- ja ympäristöhygieniaan sekä tuotantoeläimiin erikoistuneita eläinlääkäreitä. Suuremmat yksiköt mahdollistavat eläinlääkäreiden työnjaon eriyttämisen sekä heidän työtehtäviensä jakamisen uudella tavalla, mikä sallii eläinlääkäreiden yksilöllisten vahvuuksien ja erityisosaamisten hyödyntämisen aiempaa paremmin.

Opetusministeriö on parhaillaan uudistamassa aikuiskoulutusta. Uudet linjaukset on kirjattu työryhmämuistioon 'Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus' (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:11). Tutkintoon johtavan opiskelun ohella koulutusta pyritään suuntamaan työssä oppimiseen sekä tutkinnon jälkeisiin, työelämän kannalta tarpeellisiin osaamiskokonaisuuksiin. Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutus on tutkintoon johtavaa aikuiskoulutusta. Sen rinnalla on selkeä tarve vahvistaa osaamista ja koulutusta, joka ei johda tutkintoon, mutta vastaa työelämän odotuksiin.

Muina selkeinä toimintaympäristön muutoksina työryhmä linjaa kansainvälistymisen sekä kaikilla erikoistumisaloilla erikoisosaamistarpeiden lisääntymisen. Eläinlääketieteellinen tiedekunta on maan ainoa eläinlääkärikoulutusta antava yksikkö, eikä sillä ole ollut mahdollisuutta järjestää erikoistumiskoulutusta kovin monella alalla. Kansallinen erikoistumiskoulutus käsittää kuusi erikoistumisalaa, joiden on vastattava eläinlääkärikunnan kaikkien sidosryhmien tarpeisiin. Kansallinen erikoistumiskoulutus antaa laajan yleisosaamisen kullakin erikoistumisalalla.

Eurooppalaiset ja yhdysvaltalaiset eläinlääkärijärjestöt ovat viime vuosikymmenten aikana luoneet kansainvälisiä koulutusohjelmia, joista myös suomalaiset eläinlääkärit ovat olleet kiinnostuneita. Näiden tutkintojen sisältö on usein kapeampi, mutta syvemmälle menevä kuin kansallisissa tutkinnoissa.

Eläinlääketieteellinen tiedekunta rinnastaa eurooppalaiset ja yhdysvaltalaiset erikoistumistutkinnot kansallisiin tutkintoihin mm. virantäytöissä. Ne voidaan myös hyväksyä osaksi kansallista erikoistumistutkintoa sen jälkeen, kun kansainvälisen tutkinnon laatu ja sisältö on arvioitu ja muut opiskelijakohtaiset hyväksi lukemisen ehdot täyttyvät. Kansainvälisten tutkintojen sekä yliopistojen kansainvälistymistavoitteiden kautta on syntynyt tarve lisätä myös kotimaisen erikoistumiskoulutuksen kansainvälisyyttä sekä yhteistyötä kansainvälisten erikoistumistutkintoja tuottavien tahojen kanssa.

Työryhmä sekä eläinlääketieteellisen tiedekunnan erikoistumistoimikunta selvittivät kumpikin vuoden 2008 aikana eläinlääkäreiden, erikoiseläinlääkäreiden sekä heidän toimintaympäristössään vaikuttavilta toimijoilta käsityksiä eläinlääkäreiden määrästä, koulutuksesta ja osaamistarpeista. Moni vastaaja totesi, että eläinlääkäreitä ja erikoiseläinlääkäreitä on liian vähän. Peruseläinlääkäreiden suurempaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen tiedekunta on jo vastannut, kun opetusministeriö hyväksyi tiedekunnan esityksen opiskelijamäärän lisäämisestä 55 opiskelijasta 70 opiskelijaan. Ensimmäinen suurempi vuosikurssi aloitti opintonsa syksyllä 2008. Erikoiseläinlääkäriksi opiskelevia tiedekunnassa on paljon, mutta heitä valmistuu melko vähän suhteessa opiskelijamäärään.

Kyselyihin vastanneet totesivat myös vaatimusten erikoiseläinlääkäreiden osaamiselle kasvavan koko ajan. Syynä ovat yhteiskunnalliset, lainsäädännölliset ja eläinlääkäreiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Erikoistumisalojen omia ja yhteisiä sisältöjä pitää kehittää, vaikka suuria muutoksia erikoistumisaloihin ei kyselyiden perusteella ole tarpeen tehdä. Oleellisempaa on kyetä joustavasti kehittämään osaamisen sisältöä, mikä onnistuu parhaiten, kun yhteistyö sidosryhmien kanssa on vakiintunutta ja säännöllistä.

Toimintaympäristön muutostarpeita on syytä tarkastella sekä erikoistumisaloittain että eläinlääkintähuollon kentän eri toimijoiden näkökulmasta. Ympäristöterveydenhuollon erikoistuminen kattaa sekä elintarvike- että ympäristöhygienian osa-alueet viranomaisvalvonnan näkökulmasta. Valvontaa suorittavien virkaeläinlääkäreiden tehtäväkenttä on mm. EU:n vaatimusten myötä jatkuvasti laajeneva kokonaisuus, jonka tarpeisiin tulisi jatkokoulutuksen avulla pystyä vastaamaan. Ympäristöterveydenhuollon tehtäviin kuuluvat kansanterveystieteen perusteella mm. terveydensuojelulaissa, elintarvikelaissa, eläinlääkintähuoltolaissa, kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetussa laissa, kemikaalilaissa sekä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetussa laissa määritellyt viranomaistehtävät. Valvonnan nykyinen maksullisuus edellyttää osaltaan entistä vahvempaa ammattitaitoa valvonnan suorittajilta. Seudullisten yksiköiden perustamisen myötä eläinlääkäri toimii yhä useammin yksikössä esimiestehtävissä, joten erikoistumiskoulutuksen tulisi tukea eläinlääkäriä valmiuksia toimia myös hallinnollisissa sekä johtotehtävissä.

Elintarviketuotannon hygienian osa-alueen tulisi vastata elintarviketeollisuuden vaatimuksiin. Elintarviketeollisuus ja käytetyt prosessit kehittyvät jatkuvasti, ja eläinlääkäriin osaaminen elintarviketurvallisuuden osa-alueella tulee olla erittäin vahva. Teollisuus edellyttää eläinlääkäriltä myös taloudellista ajattelua sekä prosessien hallintaa, joiden tulisi olla tärkeä osa elintarviketuotannon hygienian erikoistumisalaa.

Useat kuulluista asiantuntijoista korostivat ympäristöterveydenhuollon sekä elintarviketuotannon hygienian yhteiskunnallista ja kansanterveydellistä merkitystä. Lääkäriliiton edustaja toi esille ympäristöterveydenhuollon erikoisalan tärkeyden erikoiseläinlääkäri-

koulutuksessa myös siksi, koska kyseiselle erikoistumisalalle ei lääketieteen puolella ole enää mahdollista erikoistua, joten eläinlääketieteen on ainoana tieteenalana huolehdittava osaamisesta tällä osa-alueella.

Kansainvälistyminen mm. EU:n laajentumisen ja muun kehityksen seurauksena lisää tarvittavaa erikoisosaamista mm. tarttuvien eläintautien ja elintarviketurvallisuuteen liittyvien tehtävien osalta sekä valtionhallinnossa että alueellisesti. Tarttuvien eläintautien erikoistumisen kulmakivenä oleva asiantuntemus mikrobeista, epidemiologiasta, tautien diagnostiikasta ja vastustuksesta tulee aina vain tarpeellisemmaksi, kun kiihtyvän globalisaation ja ilmastomuutoksen myötä monet eläinten virukset aiheuttavat uusia zoonooseja tai siirtyvät ihmisiin aiheuttaen pandemioita tai pandemiauhkia (lintuinfluenssa ja sikainfluenssa). Tarttuvien eläintautien erikoiseläinlääkäreiden tulee hallita taloudellista ajattelua, tuotantorakenteita ja prosesseja.

Kuntanäkökulmasta tarkasteltaessa erikoisosaajien lisäksi erityisesti harvaan asutuissa kunnissa on tarvetta eläinlääkäreille, joilla on laaja-alainen yleisosaaminen, sillä kunnan-eläinlääkärin vastuualueet ovat laajat kattaen sairaiden eläinten hoidon, ennalta ehkäisevän terveydenhuollon sekä elintarvike- ja ympäristöhygienian. Kuultujen kunta-alan edustajien mielestä ihanteellista olisi, että tällaisella laajalla eläinlääkintäalan yleisosaajalla olisi käytössään alueellisesti harvinaisempien erikoisalojen ja eläinlajien asiantuntijoita, joilta voisi saada asiantuntija-apua tarvittaessa.

Tuottajien näkökulmasta merkittävin muutos on ollut tuotantoyksiköiden koon suurentuminen. Tilojen suurentuessa myös tilojen lukumäärä on 10 vuodessa pudonnut alle puoleen. Tuotantotilojen iso koko ja siihen liittyvät suuret taloudelliset investoinnit, ja samalla suuret taloudelliset riskit sekä muuttuneet toiminta- ja osaamistarpeet ovat lisänneet tuottajien halua hyödyntää eläinlääkäreiden osaamista ja heidän tarjoamiaan terveydenhuolto- ja neuvontapalveluita. Tuotantoeläinten sairaanhoidolliset tehtävät ovat tiloilla vähentyneet ja niiden oletetaan vähentyvän edelleen. Eläinlääkäreiden työtehtävät ja heiltä edellytettävä osaaminen painottuu yhä enemmän suunnitelmalliseen terveydenhuoltoon. Tuottajanäkökulmaa edustavien asiantuntijoiden mielestä tärkeänä haasteena on tuotantoeläinten hyvinvointijärjestelmän kehittäminen. Tuottajat tarvitsevat myös tuotantohygieniaa ja alkutuotantoon liittyvää neuvontaa.

Hevosalan toimintaympäristön muutoksista voidaan todeta, että viimeisten vuosikymmenten aikana hevosala Suomessa on jatkuvasti kehittynyt ja hevosmäärä on kasvanut noin 1 000 hevosien vuosivauhtia. Kaikkiaan hevosia on vähintään 70 000 eläintä. Hevosten merkitys kansantaloudellisesti on kasvanut koko ajan: hevostalousyritysten määrä on lisääntynyt keskimäärin 200 uuden yrityksen vuosivauhtia. Tämä on tuonut runsaasti lisää työpaikkoja maaseudulle. Sekä ravi- että ratsupuolella kasvatus ja siitostointi ovat vilkastuneet. Ravipuolella kilpailutoiminta on jatkuvassa kasvussa. Lisääntynyt hevosharrastajien määrä on lisännyt tarvetta nostaa uusien hevosenomistajien tietämystä ja alan koulutusta. Kaikki edellä mainitut tekijät heijastuvat tarpeena kouluttaa enemmän hevos-erikoiseläinlääkäreitä. Osaavia hevosiin erikoistuneita eläinlääkäreitä tarvitaan myös sen takia lisää, että monet nykyisistä kokeneista eläinlääkäreistä ovat jäämässä eläkkeelle.

Pien- ja lemmikkieläimet työllistävät monin eri tavoin. Eläimillä on suuri merkitys yksittäisten ihmisten elämässä elämänlaadun parantajana. Erityisesti lemmikkieläimet ovat henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin turvaajia. Lisäksi lemmikkien taloudellinen ja yhteiskunnallinen merkitys on suuri. Seura- ja harraste-eläinten suosion kasvu näkyy vahvasti eläinlääkäreiden työssä. Asiakaskunnan odotukset ovat kasvaneet kaikilla aloilla. Pien-eläinlääkäreiden osaamistarpeet laajenevat, koska asiakkaat haluavat lemmikeilleen yhä parempaa ja erikoistuneempaa hoitoa, ja erityisasiantuntemuksesta ollaan myös valmiita

maksamaan. Pieneläinlääkäreiden nykyinen laaja yleisosaaminen ei kaikissa tilanteissa enää riitä, vaan tarvitaan kansainvälisten erikoistumisohjelmien kaltaista suppean alan syvää osaamista.

2.2 Erikoistumiskoulutuksen taustaa

Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutus lähti 1980-luvulla liikkeelle lisääntyvien osaamistarpeiden aiheuttamasta paineesta luoda selkeä tutkintoon johtava ammatillinen jatkokoulutusjärjestelmä. Erikoistumiskoulutuksen kehittämiseksi perustettiin työryhmä, jossa oli edustajia tiedekunnan lisäksi opetusministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, Kuopion yliopistosta sekä alan ammattijärjestöistä. Tuloksena oli eläinlajikohtainen selvitys aloista, joilla erikoistumiskoulutusta tarvittiin.

Työryhmämietinnön perusteella eläinlääketieteellinen korkeakoulu teki ehdotuksensa asetukseksi erikoiseläinlääkärintutkinnosta. Asetuksessa (594/1988) säädettiin koulutusohjelmista, tutkintotavoitteista sekä tutkintorakenteesta. Erikoistumisaloja olivat elintarvike- ja ympäristöhygienian, hevossairaudet, lihanjalostus ja lihahygienian, lisääntymistiede sekä pieneläinsairaudet. Elintarvike- ja ympäristöhygienian erikoistumisala oli tuolloin ainoa laatuaan Euroopassa. Vuonna 1992 asetusta muutettiin siten, että lisääntymistieteen erikoistumisala lopetettiin, ja sen sijaan perustettiin tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon koulutusohjelma. Vajaa vuosikymmen myöhemmin todettiin yhteiskunnallisten muutosten asettaneen erikoistumisalojen sisällöille uudenlaisia vaatimuksia. Opetusministeriön nimittämä erikoiseläinlääkärikoulutusta käsittelevä työryhmä teki jälleen ehdotuksen uusiksi erikoistumisaloiksi vuonna 1999. Uusi asetus erikoiseläinlääkärintutkinnosta ja oikeudesta toimia erikoiseläinlääkärintutkintona (275/2000) vakiinnutti koulutusohjelmiksi elintarviketuotannon hygienian, hevossairaudet, pieneläinsairaudet, tarttuvat eläintaudit, tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon sekä ympäristöterveydenhuollon.

Erikoistumisaloja perustettaessa silloiselle eläinlääketieteelliselle korkeakoululle (nykyisin eläinlääketieteellinen tiedekunta) annettiin siirtymäsäännöksiin mahdollisuus myöntää työelämässä pitkään toimineille eläinlääkäreille tietyin edellytyksin oikeudet saada erikoiseläinlääkärintutkinnon nimike. Oikeuden saadakseen eläinlääkärintutkinnon piti osoittaa pätevyytensä suorittamalla erikoistumiskoulutusta ylimenokaudella, joka alun perin päättyi 1.1.1991. Siirtymäkausia oli uusien erikoistumisalojen perustamisen yhteydessä myöhemmin tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla (ent. lisääntymistiede) sekä tarttuvien eläintautien erikoistumisohjelmassa. Tarttuvien eläintautien erikoistumisalan siirtymäkausi päättyi 1.1.2003.

Asetuksen tullessa voimaan erikoistumiskoulutus organisoitiin tiedekunnan sisällä teke-mällä muutoksia virkanimikkeisiin. Uusia ohjaajaresursseja uuden koulutustoiminnan järjestämiseksi ei saatu, vaikka tuolloin toiminut työryhmä ehdottikin eri osa-alueiden erikoistumiskoulutuksesta vastaavien ohjaajavirkojen perustamista. Korkeakoulu antoi erikoistumiskoulutuksen resurssiksi kaksi apulaisprofessorien virkaa, jotka luotiin muuttamalla kahden assistentin viran virkanimike. Erikoistumiskoulutukseen osoitettujen henkilötyövuosien osalta tilanne tiedekunnassa on säilynyt muuttumattomana.

Erikoistumisen malli otettiin lääketieteen alalta. Koulutusvastuu oli eläinlääketieteellisellä korkeakoululla. Kurssimuotoisen opiskelun lisäksi koulutusohjelmaan kuului ohjattua yliopiston ulkopuolista toimipaikkakoulutusta määrättyissä harjoittelupaikoissa. Näiden paikkojen vaatimukset olivat melko yhtenevät lääketieteen kliinisten harjoittelupaikkojen kanssa. Vaatimukset ovat pysyneet samanlaisina myös sen jälkeen, ja lähinnä kunkin jakson kestoajoja on muutettu. Julkaisun kirjoittaminen liitettiin vasta myöhem-

min osaksi erikoistumiskoulutusta. Alusta asti opiskelijalle määrättiin ohjaaja tiedekunnasta. Ohjaustyö tuli ohjaajien hoidettavaksi muun opetuksen ja tutkimuksen rinnalle, eikä ohjaustehtävien lisääntyessä perustettu uusia virkoja niiden hoitamiseksi.

Suomessa erikoistumiskoulutus on järjestetty yliopiston ja tiedekunnan vastuuna. Muissa Pohjoismaissa erikoistumiskoulutus on alan järjestöjen ja liittojen vastuulla.

2.3 Erikoistumiskoulutuksen rakenne ja toteutus

Erikoiseläinlääkärin tutkinto on ammatillinen jatkotutkinto. Erikoiseläinlääkärikoulutuksen tavoitteena on perehdyttää eläinlääkäri erikoisalansa tieteelliseen tietoon ja antaa hänelle valmiudet alansa erikoiseläinlääkärin tehtäviin, ammattitaidon ylläpitämiseen ja erikoisalansa kehittämiseen sekä toimimiseen erikoiseläinlääkärinä eläinlääkintähuollossa ja muissa erityisosaamista edellyttävissä tehtävissä.

Laillistettu eläinlääkäri voi nykyisen asetuksen mukaisesti suorittaa erikoistumistutkinnon seuraavilla kuudella erikoistumisalalla:

- elintarviketuotannon hygieniä
- hevossairaudet
- pieneläinsairaudet
- tarttuvat eläintaudit
- tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito
- ympäristöterveydenhuolto

Eläinlääketieteellinen tiedekunta vastaa opintojen ja opetuksen sisällöstä, rakenteista, opintosuoritusten arvioinnista ja opetuksen kehittämisestä. Erikoiseläinlääkärin tutkinnosta ja oikeudesta toimia erikoiseläinlääkärinä on määrätty valtioneuvoston asetuksessa 275/2000, muutettu 400/2006. Tarkemmin koulutuksen sisällöistä ja järjestämisestä säädetään tiedekunnan tiedekuntaneuvoston vahvistamissa yleisissä ja erikoistumisalakohteisissa pysyväismääräyksissä. Lisäksi tiedekunnassa on dekaanin nimittämä erikoistumistoimikunta, jossa on edustaja kultakin erikoistumisalalta. Erikoistumistoimikunta mm. tekee tiedekuntaneuvostolle esityksen erikoistumisopinnot pöytäkirjaksi, vastaa erikoistumisopinnoista ja niiden kehittämisestä sekä ylläpitää luetteloa hyväksytyistä erikoistumisklinikoista. Erikoistumistoimikunnan jäsenet toimivat oman erikoistumisalansa asiantuntijoina tiedekunnassa.

Erikoistumisalat voivat melko itsenäisesti päättää oman alansa käytännöistä. Yhteisen erikoistumistoimikunnan lisäksi laitoksilla ja erikoistumisaloilla on erilaisia tapoja hoitaa oman erikoistumisalansa asiat, kuten ohjaussuhteista päättäminen sekä erikoistumiskoulutukseen kuuluvien opintosuoritusten hyväksyminen. Joillakin aloilla opiskelijaksi ottamisesta ja ohjaajan nimeämisestä päättää laitoksen johtoryhmä, ja joillakin aloilla on oma erikoistumisasioihin keskittynyt työryhmänsä. Ohjatussa erikoistumiskoulutuksessa vaadittavat suoritukset sekä perus- ja syventävän osan koulutuspaikkakriteerit on määritelty erikoistumisalakohteisissa pysyväismääräyksissä.

2.3.1 Erikoistumiskoulutuksen rakenne

Erikoistumiskoulutuksen kesto on noin neljä vuotta (240 opintopistettä), ja se koostuu yleisosasta sekä ohjatusta erikoistumisesta.

1 Yleisosa

Ohjattuun erikoistumiskoulutukseen päästäkseen eläinlääkäriin on suoritettava **vuoden mittainen** yleisosa, joka käsittää työskentelyä erikoistumisalaan liittyvissä työtehtävissä. Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla yleisosaan kuuluu 1 vuoden työskentely tuotantoeläinpraktiikassa tai muissa tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvissä tehtävissä. Pieneläinsairauksien alalla puolet yleisosasta (6 kk) on suoritettava työskentelemällä yleiskoulutusoikeudet omaavalla klinikalla, joita on tällä hetkellä 26. Hevossairauksien alalla vastaavia klinikoita on 9. Ympäristöterveydenhuollon erikoistumisalalla yleisosan suorittamiseen kuuluu neljän viikon mittainen harjoittelu sekä kaupungineläinlääkäriin että tarkastuseläinlääkäriin työtehtävissä. Elintarviketuotannon hygienian erikoistumisalalla edellytetään neljän viikon kaupungineläinlääkäriharjoittelua sekä kolmen kuukauden tarkastuseläinlääkäriharjoittelua.

2 Ohjattu erikoistuminen

Ohjatun erikoistumiskoulutuksen kesto on **noin kolme vuotta**. Aloittaessaan ohjatun erikoistumisen opiskelija laatii yhdessä tiedekunnan määräämän pääohjaajan kanssa ohjattua erikoistumista koskevan, henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa (HOPS). Kun ohjattua erikoistumista suoritetaan tiedekunnan ulkopuolella, voidaan opiskelijalle nimetä muita ohjaajia erikoistumispaikoista. Ohjattuun osaan kuuluu erikoistumisalaan soveltuviissa työtehtävissä toimimisen lisäksi kurssimuotoista koulutusta, erikoistumisalasta riippuen kirjallisia töitä tai tenttejä, julkaisun kirjoittaminen sekä joillakin aloilla pienimuotoisen tutkimuksen tekeminen. Lisäksi opintoihin kuuluu erikoistumisalakohmainen erikoistumiskoulutelu. Ohjattu erikoistuminen jakautuu perus- sekä syventävään osaan. Osoiden pituuksissa on erikoistumisalakohtaista vaihtelua.

Ohjatun erikoistumiskoulutuksen perusosa

Perusosan osuus ohjatusta erikoistumisesta on noin kaksi vuotta, ja erikoistuja työskentelee tämän ajan erikoistumisalaan liittyvässä työpaikassa oman opintosuunnitelmansa mukaisesti. Suorittaessaan erikoistumista hevossairauksiin on erikoistujan työskenneltävä 6–8 kk erikoistumistoimikunnan hyväksymällä hevosklinikalla. Pieneläinsairauksiin erikoistuva eläinlääkäri työskentelee pääsääntöisesti ohjattuun erikoistumiskoulutukseen hyväksytyllä klinikalla.

Ohjatun erikoistumiskoulutuksen syventävä osa

Ohjatun erikoistumisen syventävän osan kesto on noin vuosi ja tänä aikana erikoistujan on tarkoitus syventää asiantuntemustaan valitsemallaan osa-alueella. Tarttuvien eläintautien erikoistumisalaa lukuun ottamatta syventävään osaan kuuluu pakollinen työskentely eläinlääketieteellisen tiedekunnan erikoistumisvirassa 3–12 kk:n ajan erikoistumisalasta riippuen. Tiedekuntajaksoa korvaamaan voidaan hyväksyä työskentely ulkomaisessa yli-

opistossa tai yliopistotasoisella klinikalla. Ohjattuun erikoistumiskoulutukseen sisältyy kurssimuotoista teoreettista koulutusta sekä erikoistumisalakohtainen kuulustelu.

Lisätietoa eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutuksen alakohtaisista rakenteista on alla olevassa taulukossa 1 sekä tiedekunnan www.sivuilla osoitteessa www.vetmed.helsinki.fi/opiskelu/erikoistuminen.

Taulukko 1. Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutuksen alakohtainen rakenne

Erikoistumisjaksot	Elintarvike-tuotannon hygieniä	Hevos-sairaudet	Pieneläin-sairaudet	Tarttuvat eläintaudit	Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito	Ympäristö-terveyden-huolto
YLEISOSA						
- kesto	1 vuosi	1 vuosi	1 vuosi	1 vuosi	1 vuosi	1 vuosi
- vaatimukset	Alaan soveltuvat tehtävät + tarkastus-eläinlääkäriharjoittelu 3 kk + kaupungin-eläinlääkäriharjoittelu 1 kk	Monipuolinen työskentely erikoistumisalaan soveltuvissa tehtävissä	Vähintään 6 kk ajasta työskenneltävä yleiskoulutusoikeudet omaavalla pieneläin-klinikalla	Aihepiiriin liittyvät työtehtävät	Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvät tehtävät, myös tarkastus-eläinlääkärin tehtävät	Alaan soveltuvat tehtävät + tarkastus-eläinlääkäriharjoittelu 1 kk + kaupungin-eläinlääkäriharjoittelu 1 kk
OHJATTU ERIKOISTUMINEN						
Perusosa						
- kesto	24 kk	18–20 kk	18–24 kk	12–18 kk	24 kk	24 kk
- vaatimukset	Monipuolisia alaan soveltuvia tehtäviä mm. tarkastuseläinlääkärin työ sekä muut Eviran tehtävät, ministeriön tehtävät, kuntien tai läänien virat. + Tarkastuseläinlääkäritutkinnon ja hygieenikko-kuulustelun teoreettiset osat	Monipuolinen kliininen perustyö sekä 6–8 kk erikoistumistoitokunnan hyväksymällä koti- tai ulkomaisella hevosklinikalla sekä 1–2 kk lisääntymistieteen opintoja	Ohjattuun erikoistumiskoulutukseen hyväksytty pieneläin-klinikka	Peruseläinlääketieteen laitoksen erikoistumistyöryhmän hyväksymät koulutuspaikat	Monipuolisia alaan soveltuvia tehtäviä: kliinisen työn lisäksi työskentely Evirassa, mejereissä, neuvonta-järjestöissä, ministeriössä, läänissä tai yliopistossa	Monipuolisia alaan soveltuvia tehtäviä: Evirassa, THL:ssä, ministeriössä, ympäristötöterveydenhuollon valvontayksiköissä jne. + Tarkastuseläinlääkäritutkinnon ja hygieenikko-kuulustelun teoreettiset osat
Syventävä osa						
- kesto	12 kk	12 kk	6-12 kk	12-18 kk	12 kk	12 kk
- vaatimukset	(3–) 6 kk suoritettava tiedekunnan elintarvike- ja ympäristöhygienian laitoksella. Lisäksi erityisesti mm. elintarvikkeiden tuotantohygieniaan, teuras-tyhygieniaan ja elintarviketuotannon prosesseihin liittyvät tehtävät	6–12 kk suoritettava Yliopistollisessa hevos-saira-lassa. Muu osa tiedekunnassa tai erikoistumistoitokunnan hyväksymässä koulutuspaikassa	6–12 kk suoritettava Yliopistollisessa eläin-saira-lassa tai yliopistotasoisella erikoistumistoitokunnan hyväksymällä klinikalla	Peruseläinlääketieteen laitoksen erikoistumistyöryhmän hyväksymät koulutuspaikat	Vähintään 3 kk suoritettava tiedekunnan kliinisen tuotantoeläinlääketieteen laitoksella tai ulkomaisessa yliopistossa, muuten hyväksytään samoja tehtäviä kuin perusosassa	(3–) 6 kk suoritettava tiedekunnan elintarvike- ja ympäristöhygienian laitoksella. Muuten hyväksytään samoja tehtäviä kuin perusosassa
Kurssi-muotoinen koulutus	Sisältyy ohjattuun osaan, noin 30 op	4–6 kk	15–30 op	Sisältyy ohjattuun osaan, 15–30 op	Sisältyy ohjattuun osaan, 15–30 op	Sisältyy ohjattuun osaan, noin 30 op

2.4 Erikoistumiskoulutuksessa olevien opiskelijoiden määrä sekä valmistumismäärät

Eläinlääketieteellisen tiedekunnan opiskelijarekisterin mukaan erikoistumistutkintoa suorittaa tällä hetkellä noin 220 henkilöä. Osa opiskelijoista on kirjautunut poissaoleviksi.

Opiskelijat ovat jakautuneet nykyisin voimassaolevien alojen osalta erikoistumisaloittain seuraavasti:

Taulukko 2. Opiskelijat erikoistumisaloittain (Helsingin yliopiston opiskelijarekisteri)

Erikoistumisala	Erikoistumis- opiskelijoita
Elintarviketuotannon hygieniä	8
Hevossairaudet	23
Pieneläinsairaudet	71
Tarttuvat eläintaudit	33
Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito	46
Ympäristöterveydenhuolto	29

Taulukon 2 opiskelijoiden lisäksi yliopiston kirjoilla on joitakin vanhoilla tutkintonimikkeillä kirjautuneita opiskelijoita (elintarvike- ja ympäristöhygieniä, lihanjalostus ja lihahygieniä), jotka eivät ole ilmoittautuneet suorittamaan opintojaan uuden asetuksen mukaisissa koulutusohjelmissa.

Erikoistumiskoulutus on mitoitettu täysipäiväisesti opiskellen nelivuotiseksi. Opiskelijamäärän perusteella voisi olettaa tutkintoja suoritettavan paljon enemmän kuin mitä niitä todellisuudessa valmistuu. Tiedekunnassa on valmistunut viimeisen viiden vuoden aikana 3–9 tutkintoa vuosittain seuraavasti:

Vuonna 2004 = 4 tutkintoa

Vuonna 2005 = 3 tutkintoa

Vuonna 2006 = 9 tutkintoa

Vuonna 2007 = 8 tutkintoa

Vuonna 2008 = 9 tutkintoa

Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi erikoiseläinlääkäreitä täytyisi valmistua vuosittain enemmän. Tiedekunnan vuoden 2007–2009 tavoiteohjelmassa vuositavoitteeksi on asetettu 9 erikoiseläinlääkärin tutkintoa. Tiedekunnan seuraavassa tavoiteohjelmassa vuositavoitetta nostettaneen 10 tutkintoon, vaikka nykyinenkin tavoite on ollut haasteellinen saavutettava. Vähäiset valmistumismäärät suhteessa suureen opiskelijamäärään kertovat opiskelun merkittävistä hidasteista ja esteistä.

Helsingin yliopisto on tehostanut jatko-opintoja suorittavien opinnoissa viivästymisen seurantaan vuodesta 2007 lähtien. Rekisteriseurannan perusteella yliopisto lähettää kirjeen kaikille jatko-opiskelijoille, jotka ovat olleet vähintään 7 vuotta yliopiston kirjoilla ilman tutkinnon valmistumista. Tiedekunta on ulottanut seurannan piiriin myös erikoistumistutkintoa suorittavat opiskelijat. Vuosina 2008 ja 2009 eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa tehdyissä rekisteriseurannoissa löytyi yhteensä 51 erikoistumistutkintoa suorittavaa, yliopiston opiskelijarekisteriin ilmoittautunutta opiskelijaa, joiden opinnot olivat kestäneet vähintään 7 vuotta.

Taulukosta 3 selviää erikoistumisaloittain opiskelijoiden ja opinnoissaan viivästyneiden määrä. Sen perusteella voidaan todeta, että suhteessa eniten opinnoissaan viivästyneitä on pieneläinsairauksien alalla, jossa joka neljäs opiskelija on ollut yliopiston kirjoilla jatko-opiskelijana vähintään 7 vuotta. Tarttuvien eläintautien alan opiskelijoista 18 %:lla tutkinnon suorittaminen on viivästynyt. Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla 13 %:lla opiskelijoista tutkinto on 7 vuoden jälkeen kesken. Vähiten viivästyneitä on hevossairauksien alalla (9 %). Lisäksi viivästyneitä on vanhamuotoisen elintarvike- ja ympäristöhygienian alalla. Lihahygienian ja lisääntymistieteen alan opiskelijoita ei ole huomioitu tässä esitetyissä laskelmissa, sillä erikoistuminen näille aloille ei ole enää mahdollista. Osa näiden poistuneiden erikoistumisalojen opiskelijoista on jatkanut opintojaan uudenmuotoisena elintarviketuotannon hygienian tai ympäristöterveydenhuollon sekä tuotantoeläinlääketieteen aloilla. Ympäristöterveydenhuolto ja elintarviketuotannon hygienia ovat erikoistumisaloina niin nuoria, että näillä aloilla yliopiston määritelmän mukaisesti viivästyneitä on vain vähän.

Koko opiskelijamäärään suhteutettuna viivästyneitä on noin neljännes kaikista erikoistumista suorittavista. Rekisteriseurannan yhteydessä annettiin opiskelijoille mahdollisuus luopua tutkinnonsuorittamisoikeudesta. Tätä oikeutta käytti hyväkseen vain harva erikoistumistutkintoa suorittavista opiskelijoista, joten opiskelijoilla voidaan todeta olevan esteistä huolimatta halukkuutta tutkinnon loppuun suorittamiseen.

Taulukko 3. Opiskelijoiden ja opinnoissaan viivästyneiden opiskelijoiden jakautuminen erikoistumisaloittain (eläinlääketieteellisen tiedekunnan opintorekisteri)

Erikoistumisala	Viivästyneitä opiskelijoita / kaikki opiskelijat	Viivästyneitä suhteessa alan opiskelijoihin
Elintarviketuotannon hygienia	1/8	13 % (uusi erikoistumisala)
Hevossairaudet	2/23	9 %
Pieneläinsairaudet	19/71	27 %
Tarttuvat eläintaudit	6/33	18 %
Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito	6/46	13 %
Ympäristöterveydenhuolto	0/18	0 % (uusi erikoistumisala)
Elintarvike- ja ympäristöhygienia, lihanjalostus ja lihahygienia, lisääntymistiede	11	(poistuneet erikoistumisalat)

2.5 Erikoistumiskoulutuksen ohjaus tiedekunnassa

Jokaiselle erikoistumiskoulutukseen tulevalle nimetään pääohjaaja, jonka täytyy työskennellä eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa. Pääohjaajan kelpoisuusvaatimuksena on kansallinen tai kansainvälinen erikoiseläinlääkärin tai eläinlääketieteen tohtorin tutkinto. Opiskelija laatii yhdessä pääohjaajan kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman. Ohjaaja hyväksyy opiskelijan yksittäiset opintosuoritukset sekä on opiskelijan yhdyslinkki tiedekuntaan koko koulutuksen ajan. Ohjattava ylläpitää erikoistumisportfoliota omista suorituksistaan. Opintojen ja oppimisen etenemistä arvioidaan portfolion avulla pääohjaajan kanssa käytävässä ohjauskeskustelussa vähintään kolme kertaa erikoistumiskoulutuksen kuluessa.

Pääohjaaja hyväksyy tarvittavat muut ohjaajat, joiden tulee antaa suostumuksensa tehtävään. Muut ohjaajat voivat alasta riippuen olla esimerkiksi julkisyhteisöistä, yksityisiltä eläinlääkäriasemilta tai teollisuudesta.

2.6 Erikoistumiskoulutuksen koulutuspaikat

Erikoistumiskoulutukseen kuuluu työskentelyä sekä tiedekunnan ulkopuolella että yliopistolla tai yliopistotasoisessa paikassa. Esimerkiksi tarttuvien eläintautien alalla erikoistumiskoulutukseen kuuluva perus- ja syventävä osa voidaan molemmat suorittaa Elintarviketurvallisuusvirastossa.

Ennen varsinaiseen koulutukseen hyväksymistä eläinlääkäri suorittaa koulutukseen kuuluvan yleisosan työskentelemällä erikoistumisalasta riippuen esimerkiksi tuotanto-eläinpraktikassa, pieneläinklinikalla, tarkastuseläinlääkärinä tai kaupungineläinlääkärinä tai muissa soveltuviissa tehtävissä esimerkiksi kunnissa ja valtiolla. Lisäksi ohjatun erikoistumiskoulutuksen perusosaan kuuluu usein työskentelyä erikoistumisalan hyväksymällä klinikalla sekä koti- että ulkomailla tai esimerkiksi Helsingin yliopistossa, muussa yliopistossa, kunnan tai valtion palveluksessa ministeriöissä, lääneissä ja virastoissa, kuten Elintarviketurvallisuusvirastossa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella (entinen Kansanterveyslaitos ja Stakes). Tiedekunnan erikoistumistoimikunta myöntää hakemuksesta pieneläin- ja hevosklinikoille yleis- tai ohjatun osan koulutusoikeudet mm. klinikalla työskentelevän henkilöstön koulutustason ja klinikan varustetason perusteella. Muilla erikoistumisaloilla ei ole vastaavaa hyväksymiskäytäntöä.

Ohjatun erikoistumiskoulutuksen syventävän osan vaatimuksiin kuuluu työskentely eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa tai yliopistotasoisella klinikalla. Yliopistolla työskennellään alasta riippuen vähintään 3–6 kuukautta (taulukko 1). Erityisesti syventävän osan koulutuspaikkojen vähäisyys on yksi merkittävimpiä koulutusta hidastavia tekijöitä, koska yliopistotasoisia paikkoja ei kaikilla erikoistumisaloilla ole tiedekunnan ulkopuolella.

Merkittävimmän erikoistumiskoulutuksen panostuksen tiedekunnalle muodostaa maa- ja metsätalousministeriön budjetoimat varat eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutukseen enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Nämä varat eläinlääketieteellinen tiedekunta on saanut jakaa erikoistumisaloille oman harkintansa mukaan.

Tiedekunta on annettujen resurssien puitteissa jakanut virkoja erikoistumisaloille ja tiedekunnan laitoksille seuraavasti:

- elintarviketuotannon hygienian alalla 1 erikoistumisvirka, sijoitettuna elintarvike- ja ympäristöhygienian laitokselle
- hevossairauksien alalla 2 erikoistumisvirkaa, joista toinen on sijoitettu klinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitokselle ja toinen Ypäjän Hevossairaalaan
- pieneläinsairauksien alalla 1 erikoistumisvirka, sijoitettuna klinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitokselle
- tarttuvien eläintautien alalla on 1 erikoistumisvirka, joka on sijoitettu peruseläinlääketieteen laitokselle
- tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla on 2 erikoistumisvirkaa, jotka on sijoitettu klinisen tuotantoeläinlääketieteen laitokselle
- ympäristöterveydenhuollon alalla 1 erikoistumisvirka, joka on sijoitettu elintarvike- ja ympäristöhygienian laitokselle

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle sijoitettua erikoistuvan eläinlääkärin koulutuspaikkaa, johon voidaan ottaa erikoistuja kuuden

kuukauden virkasuhteeseen. Tämä tartuntatautien torjunnan ja seurannan osastolle sijoitettu virka on tarkoitettu kansanterveystyöhön liittyvään erikoistumiseen, minkä vuoksi se on ollut ympäristöterveydenhuollon ja elintarviketuotannon hygienian erikoistumisalojen käytössä. Jatkossa virkaa voivat hakea myös muiden kyseiseen tehtäväkenttään liittyvien erikoistumisalojen edustajat, kuten tarttuviin tauteihin erikoistuvat eläinlääkärit.

3 Kansainvälinen erikoistumiskoulutus

3.1 Erikoistumiskoulutus muissa Pohjoismaissa

Pohjoismaista **Ruotsissa** erikoistuminen on eläinlajeittain painottunutta koulutusta. Tämän kolmivuotisen koulutuksen jälkeen opiskelija valmistuu tietyn eläinlajin tai elintarvikehygienian erikoiseläinlääkäriksi. Erikoistumisaloina ovat koirien ja kissojen sairaudet, hevossairaudet, sikojen sairaudet, nautojen sairaudet sekä elintarvikehygienia. Eläinlajispesifisesti esimerkiksi kissoihin ja koiriin erikoistuneet voivat erikoistua edelleen suppeammin elinspesifisesti, jolloin he voivat syventyä mm. diagnostiseen kuvantamiseen, sydän- ja verisuonitauteihin, sisätauteihin, kirurgiaan, ihosairauksiin ja lisääntymistieteisiin. Tämän lisäkoulutuksen kesto on noin 2–3 vuotta. Elinspesifiset erikoistumiset ovat alkaneet vuonna 2008. Lisäksi Ruotsissa on suunnitteilla peruseläinlääketieteen erikoistumisohjelma.

Ruotsalainen koulutus pitää sisällään kolme vuotta kliinistä harjoittelua erikoistuneen eläinlääkärin ohjauksessa, kirjallisen ja suullisen kuulustelun sekä tieteellisen artikkelin kirjoittamisen erikoistumisalaan liittyvästä aiheesta.

Ruotsissa erikoistumiskoulutusta hallinnoi Eläinlääkäriliitto, mutta koulutuksen sisällöstä, vaatimuksista, koulutuspaikoista ja tutkinnon laillistamisesta päättää maataloushallitus (Jordbruksverket). Erikoistumisklinikoiden hyväksymiskriteerejä muutettiin vuonna 2007 ja nyt hakemuksia on paljon aikaisempaa enemmän. Erikoistuminen on pääasiassa kliinistä erikoistumista ja vaatimukset tieteelliseltä julkaisulta eivät ole yhtä korkeat kuin Suomessa. Eurooppalaisen erikoistumisen (Diplomate of European College) suorittaneet eläinlääkärit toimivat elinspesifisten koulutusohjelmien opettajina ja ovat auttaneet erikoistumisen suunnittelussa. Ruotsissa erikoistuneita eläinlääkäreitä on enemmän kuin Suomessa, noin 300.

Norjassa on viisi erikoistumisalaa, joiden lisäksi on neljä tuotantoeläinten lajispesifistä erikoistumisalaa. Erikoistumisaloina on kalankasvatus, elintarvikehygienia, pieneläimet, hevoset ja tuotantoeläimet (nauta, lammas, siipikarja, sika). Elintarvikehygienian koulutusalaa ollaan parhaillaan uudistamassa.

Koulutusohjelmat hyväksytään kullekin osallistujalle erikseen. Hyväksytty ohjelma ja kokeiden suorittaminen antavat virallisen erikoistumistittelin. Norjan Eläinlääkäriliitto vastaa kokonaisuudessaan erikoistumisohjelmista. Erikoiseläinlääkäriksi laillistaa Norjan elintarviketurvallisuusvirasto (Mattilsynet).

Eurooppalaisen erikoistumiskoulutuksen asemaa Norjassa pohditaan parhaillaan. Tällä hetkellä eurooppalaisen erikoistumisen suorittaneet (Diplomate of European College)

eivät voi Norjan lainsäädännön mukaan käyttää erikoiseläinlääkärin titteliä. Erikoistuneita ei ole toistaiseksi kovin paljon ja uuden koulutuksen aloittaminen on hankalaa ja kallista, koska jokaisella erikoistujalla pitää olla erikoistunut eläinlääkäri tutorina. Erikoistumassa on noin 20 eläinlääkärinä, pääasiassa hevos- ja pieneläinlääkärinä.

Tanskassa erikoistumiskoulutus on mitoitettu viisivuotiseksi. Erikoistumisaloina on eläinlajikohtaisesti sika, nauta, pieneläimet, turkiseläimet sekä elintarvike- ja ympäristöhygieniat. Ennen koulutukseen hyväksymistä täytyy eläinlääkärin olla työelämässä vähintään 3 vuoden ajan. Den Danske Dyrlægeforening (Tanskan eläinlääkäriyhdistys) vastaa koulutuksen hallinnoinnista ja koulutussisällöistä.

3.2 Eurooppalainen, yhdysvaltalainen ja muut kansainväliset erikoistumiskoulutukset ja tutkinnot

Euroopan unionin ammattipätevyysdirektiivi (2005/36/EY) säätelee eläinlääkärinkoulutusta (artikla 38), mutta Euroopan tasolla ei ole erikoiseläinlääkärin tutkintoa tai koulutusta säätelevää säädöstä.

Eurooppalainen eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutus alkoi vuonna 1989, kun eläinlääkärit muodostivat työryhmän erikoistumiskoulutuksen kehittämiseksi. Vuonna 1990 perustettiin eurooppalainen järjestö European Association for Veterinary Specialisation (EAVS) valmistelemaan erikoistumiskoulutusta. Euroopan komission eläinlääkärikoulutuksen neuvoa-antava komitea, Advisory Committee on Veterinary Training (ACVT) käsiteli ja hyväksyi vuonna 1992 järjestön laatiman luonnoksen erikoistumiskoulutuksen kehittämiseksi. Raportissaan (Report and Recommendations for the Transnational Organisation of Veterinary Specialisation) neuvoa-antava komitea painotti, että pätevyyteen (qualification) johtavan erikoistumiskoulutuksen tulee perustua huomattavaan ja mitattavissa olevaan lisäkoulutukseen. Koulutuksen tulee erottua selvästi yksinomaan käytännön kokemuksen kautta saadusta osaamisesta. Neuvoa-antava komitea seurasi koulutuksen kehittymistä ja totesi kokouksessaan 1996 (XV/E/8294/96-EN) suunnitelman edenneen myönteisellä tavalla.

European Board for Veterinary Specialisation (EBVS) muodostuu eläinlääketieteen erikoistumisaloista (European college). Jokainen college nimeää yhden edustajan ja yhden varaedustajan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. EBVS:n tavoitteina on tunnustaa ja arvioida uudet erikoistumisalat (college), ylläpitää rekisteriä eurooppalaisen erikoistumisen suorittaneista (Diplomate of European College), taata erikoiseläinlääkäreiden taso monitoroimalla kaikkia hyväksytyjä collegeita ja niiden toimintaa, sekä rohkaista ja edistää erikoiseläinlääkäripalvelujen tunnettua ja saatavuutta yhteiskunnassa.

EBVS käsittää tällä hetkellä 23 eri erikoisalaa, joissa on sekä alakohtaisia että eläinlajikohtaisia erikoistumisohjelmia. Koulutuksen kesto on 4 vuotta. Lisätietoja kustakin erikoistumisalasta on EBVS:n internetsivuilla osoitteessa www.ebvs.eu. Verrattuna kansalliseen erikoistumiseen, eurooppalainen erikoistuminen on kapea-alaisempaa, mutta syvemmälle menevää.

Toimintaa ohjaavat EBVS:n säännöt (constitution) ja toimintaohjeet (policies and procedures) (www.ebvs.eu). Erikoistumista suunnittelevan tulee eläinlääkäriksi valmistumisensa jälkeen toimia 1–2 vuotta yleispraktiikassa (ns. internship) ennen hakeutumistaan ohjelmaan. Erikoistumisohjelma (nk. residenssi) sekä erikoistumispaikka tai -paikat tulee hyväksyttäväksi aina ennen ohjelman aloittamista. Koulutettavalla tulee olla nimettynä ohjaaja, jolla on alan erikoistumiskoulutus (Diplomate).

Koulutuksessa ohjauksen osuus on yleisesti vähintään 60 % aktiivisesta työajasta. Opiskelu sisältää alasta riippuen sekä käytännön opiskelua, tutkimustyötä ja vähintään kahden kansainvälisen vertaisarvioitun artikkelin kirjoittamisen sekä vuosittaisen tarkan raportoinnin ao. collegen tutkintolautakunnalle (credentials committee). Kun kaikki vaaditut suoritukset on hyväksytysti tehty, tulee erikoistuvan läpäistä vaativa alakohtainen tentti, jossa yleensä on sekä kirjallisia että suullisia osia.

Jokaisen tutkinnon suorittaneen tulee tittelinsä säilyttääkseen käydä läpi pätevyytensä uudelleenarviointi (re-certification) joka viides vuosi. Arviointi perustuu raportointiin omasta aktiivisuudesta kuluneiden 5 vuoden aikana. College joko hyväksyy tai hylkää raportin. Jos henkilö ei tee hyväksyttyä raporttia, hänen statuksensa collegessa muuttuu ei-aktiiviseksi (non-active) jäseneksi.

USA:ssa erikoistumisjärjestelmä on samankaltainen, ja eurooppalaista erikoistumisjärjestelmää voidaan kuvata kopioksi yhdysvaltalaisesta järjestelmästä. Yhdysvaltalaisesta järjestelmästä löytyy lisätietoja internetistä osoitteesta www.avma.org.

Eurooppalaisia tai yhdysvaltalaisia erikoistumisohjelmia voidaan soveltuvin osin käyttää hyväksi Suomessa kansallisen erikoistumisen suorittamisessa. Näistä ohjelmista hyväksytään tapauskohtaisesti suorituksia osaksi kansallista tutkintoa.

3.3 Oikeus toimia erikoiseläinlääkärinä Suomessa

Oikeudesta toimia erikoiseläinlääkärinä säädetään eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain (29/2000) 42 §:ssä. Sen mukaan eläinlääkärillä, joka täyttää asetuksessa säädettyt erikoistumisen pätevyysvaatimukset on oikeus ilmoittaa olevansa erikoiseläinlääkäri. Lisäksi pykälän mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto päättää ulkomailla hankitun erikoiseläinlääkärin pätevyyden tuottamasta oikeudesta toimia erikoiseläinlääkärinä ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain ehdoilla. Elintarviketurvallisuusvirasto myöntää oikeuden toimia erikoiseläinlääkärinä henkilölle, joka on muualla kuin Suomessa suorittanut erikoiseläinlääkärin tutkintoa vastaavan tutkinnon ja tehnyt Suomessa tarvittavat asetuksella säädettävät lisäopinnot eläinlääketieteen alalta.

Joidenkin eurooppalaisten ja yhdysvaltaisten erikoistumiskoulutusten osalta eläinlääketieteellinen tiedekunta voi myöntää erikoiseläinlääkärin tutkintotodistuksen, kun erikoistumiskoulutuksen suorittanut eläinlääkäri ilmoittautuu tiedekuntaan erikoistumisopiskelijaksi ja esittää ohjaajalle hyväksyttävän portfolion. Tiedekunta hyväksyy mainituista erikoistumiskoulutusohjelmista vain tietyt, erikoistumisalakohtaisissa pysyväismääräyksissä vahvistetut eurooppalaiset erikoistumistutkinnot.

4 Erikoiseläinlääkäreiden määrä ja työnkuva – nykytila ja tarve

4.1 Erikoiseläinlääkäreiden määrä

Suomen 1 650 työikäisestä eläinlääkäristä noin 270 (16 %) on suorittanut erikoiseläinlääkärin tutkinnon. Kaikkiaan erikoistumistutkinnon on suorittanut noin 300 henkilöä. Heistä noin 14 % on eläkkeellä. Kaikista eläinlääkäreistä neljännes on Elintarviketurvallisuuksiviraston ikätilastojen perusteella jäämässä eläkkeelle seuraavan kymmenen vuoden kuluessa.

Varsinaisen tutkinto-opiskelun kautta on erikoiseläinlääkäreitä valmistunut melko vähän. Suuri osa eläinlääkäreistä on saanut erikoistumisnimikkeensä siirtymäsäännöksiin koulutusjärjestelmää perustettaessa sekä myöhemmin silloin, kun asetukseen on tehty muutoksia. Siirtymäsäännösten perusteella erikoistuneiden täytyi osoittaa olleensa työelämässä erikoistumisalaa vastaavissa tehtävissä vähintään 7 vuotta, ja tällöin tutkintoniimikkeen saadakseen täytyi osallistua siirtymäkauden erikoistumiskuulusteluun. Helsingin yliopiston valmistumistilastoista on selkeästi nähtävillä siirtymäkauden kuulustelujen vaikutukset valmistumismääriin. Tarttuvien eläintautien osalta siirtymäsäännöksiä käytettiin vasta vuosina 2001–2002, jolloin tarttuvien eläintautien erikoiseläinlääkärin tutkinto myönnettiin 34 eläinlääkärille. Varsinaisen opiskelun kautta tarttuvien eläintautien erikoistumistutkinnon on suorittanut vain 4 erikoiseläinlääkäriä. Siirtymäkauden säädöksillä on joillakin aloilla ollut erittäin suuri merkitys, kuten tämän kappaleen lopussa olevasta taulukosta 4 voi havaita.

Nykyisen asetuksen mukaisesti lihanjalostukseen ja lihahygieniaan tai lisääntymistieteeseen ei voi enää erikoistua. Lisääntymistieteen opintoja sisältyy tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon ja hevossairauksien erikoistumisaloille. Lihanjalostus ja lihahygienia kuuluvat nykyisin elintarviketuotannon hygienian alaan.

Taulukko 4. Siirtymäkauden säännöksiin valmistuneet sekä erikoistumistutkinnon suorittaneet eläinlääkärit (Elintarviketurvallisuusviraston ja tiedekunnan tilastot)

	Siirtymäkauden säädöksiin myön- netyt tutkinnot	Erikoistumis- tutkinnon suorittaneet	Erikoiseläin- lääkäreiden kokonaismäärä
Elintarvike- ja ympäristöhygieniä (1988–2000)	39	16	55
Elintarviketuotannon hygieniä (alk. 2000)	-	0	0
Hevossairaudet (alk. 1988)	10	12	22
Lihanjalostus ja lihahygieniä (1988–2000)	13	2	15
Lisääntymistiede (1988–1992)	10	3	13
Pieneläinsairaudet (alk. 1988)	37	43	80
Tarttuvut eläintaudit (alk. 2000)	34	4	38
Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito (alk. 1992)	56	17	73
Ympäristöterveydenhuolto (alk. 2000)	-	8	8
<i>Yhteensä</i>	199	102	301

4.2 Eläinlääkäreiden ja erikoiseläinlääkäreiden toimialat

Eläinlääkärit työskentelevät Elintarviketurvallisuusviraston tilastojen mukaan useimmiten yksityiseläinlääkäreinä (taulukko 5). Lähes yhtä suuri osa työskentelee kunnaneläinlääkäreinä. Seuraavaksi eniten eläinlääkäreitä toimii valtionhallinnon, opetuksen ja tutkimuksen sekä teollisuuden ja yhteisöjen palveluksessa.

Taulukko 5. Eläinlääkäreiden määrät toimialoittain (Elintarviketurvallisuusviraston tilastot 2008)

Eläinlääkärit toimialoittain	Naisia	Miehiä	Yhteensä
Kunnaneläinlääkärit	270	145	415
Tarkastuseläinlääkärit	29	3	32
Valtionhallinto	113	25	138
Puolustusvoimat	3	6	9
Ulkomailla	32	9	41
Yksityiseläinlääkärit	337	106	443
Opetus ja tutkimus	80	28	108
Teollisuus ja yhteisöt	44	21	65
Eläkkeellä	38	237	275
Muilla aloilla	7	6	13
Ei tietoja	308	75	383
<i>Yhteensä</i>	1 261	661	1 922

Taulukon 6 perusteella voidaan todeta, että eläinlääkärit ovat työllistyneet tehtäviin, joihin ovat koulutuksen kautta erikoistuneet. Tarttuviin eläintauteihin erikoistuneista huomattava osa työskentelee valtiolla. Pieneläin- ja hevossairauksiin erikoistuneista suuri osa työskentelee yksityisellä vastaanotolla tai yrittäjänä. Puolet tuotantoeläimiin erikoistuneista työskentelee kunnissa muiden toimialojen jakautuessa melko tasaisesti.

Kuntien/kuntayhtymien palveluksessa olevista eläinlääkäreistä valtaosan toimenkuvaan sisältyy tuotantoeläinpraktiikkaa. Sairastuneiden eläinten hoidon rinnalle yhä tärkeämmäksi osaksi on noussut eläinten sairauksien ehkäisyyn ja hyvinvoinnin parantamiseen, tilan tuloksen kehittämiseen sekä tuotteiden laadun varmistamiseen tähtäävä suunnitelmallinen terveydenhuolto.

Valtion (Elintarviketurvallisuusvirasto) ja elinkeinonharjoittajien (meijerit/teurastamot) yhteistyönä on rakennettu valtakunnalliset terveydenhuolto-ohjelmat sekä sikatiloille (Sikava) että nautakarjoille (Naseva). Ohjelmiin kuuluvilla terveydenhuoltosopimuksilla ja -suunnitelmilla tuottaja ja hoitava eläinlääkäri sitoutuvat kehittämään tilan eläinten terveyttä ja olosuhteita suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti.

Taulukko 6. Erikoiseläinlääkäreiden toimialat (Suomen Eläinlääkäriliiton tilastot 4.2.2009)

Elintarvike- ja ympäristöhygieniaan erikoistuneet		Hevossairauksiin erikoistuneet	
Valtio: MMM, lääninhallitus, Evira, muut	12	Helsingin yliopisto	5
Helsingin yliopisto	2	Kunnaneläinlääkärit	1
Kunnan- tai kaupungineläinlääkäri, laboratorioeläinlääkäri	13	Yksityinen vastaanotto	10
Kunnat: terveysvalvonnan johtaja	2	Yrittäjä	8
Kunnat: muu	2	Eläkeläinen	3
Yksityinen/muu	2	<i>Yhteensä</i>	27
EU	1	Lisääntymistieteisiin erikoistuneet	
Eläkeläinen	14	Valtio: MMM, Evira	4
Teollisuus	0	Helsingin yliopisto	2
<i>Yhteensä</i>	48	Kunnan- tai kaupungineläinlääkäri	3
Lihanjalostus- ja lihahygieniaan erikoistuneet		Yksityinen vastaanotto	1
Valtio: MMM, lääninhallitus, Evira	9	Yksityinen/muu	2
Helsingin yliopisto	2	Teollisuus	1
Kunnan- tai kaupungineläinlääkäri	5	Yrittäjä	2
Eläkeläinen	5	Eläkeläinen	3
<i>Yhteensä</i>	21	<i>Yhteensä</i>	18
Pieneläinsairauksiin erikoistuneet		Tarttuviin eläintauteihin erikoistuneet	
Valtio: Evira, puolustusvoimat, muu	3	Valtio: MMM, lääninhallitus, Evira	20
Helsingin yliopisto	12	Helsingin yliopisto	2
Kunnan- tai kaupungineläinlääkäri	4	Kunnan- tai kaupungineläinlääkäri	1
Yksityinen vastaanotto	11	Teollisuus	1
Teollisuus/liike-elämä	2	Yksityinen järjestö	1
Yrittäjä/itsenäinen ammatinharjoittaja	49	EU	1
Eläkeläinen	12	Eläkeläinen	1
<i>Yhteensä</i>	93	<i>Yhteensä</i>	27
Tuotantoeläimiin erikoistuneet			
Valtio: lääninhallitus, Evira	7		
Helsingin yliopisto	7		
Kunnan- tai kaupungineläinlääkäri	29		
Kunnat: terveysvalvonnan johtaja, muu	4		
Yksityinen vastaanotto	1		
Järjestö, liike-elämä, muu	7		
Teollisuus	5		
Yrittäjä	5		
Eläkeläinen	5		
<i>Yhteensä</i>	70		

4.3 Erikoiseläinlääkäreiden tarve

Yhteiskunnan muuttuvat tarpeet ohjaavat eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutuksen sisällön ja määrän. Eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutusta on jatkuvasti kehitettävä, jotta näihin muutostarpeisiin kyetään vastaamaan nopeasti.

Selvitystyön perusteella voidaan todeta, että peruskoulutettujen ja erikoiseläinlääkäreiden tarve, tehtävien määrä sekä niissä tarvittava osaaminen tulee kasvamaan kaikilla erikoistumisaloilla. Tämä tuntuu erityisesti korostuvan ympäristöterveydenhuollon kentällä. Myös pieneläin- ja hevospraktiikan merkityksen työllistäjänä oletetaan kasvavan entisestään. Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidossa työn painopiste tulee siirtymään sairaan eläinyksilön hoidosta suunnitelmalliseen terveydenhuoltoon. Haastateltuina asiantuntijoina kuultiin kunta-alan ja teollisuuden edustajia, maataloustuottajia, Lääkäriliiton, Elintarviketurvallisuusviraston, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Suomen Kennelliiton edustajia.

Tulevaa työvoiman ja osaamisen tarvetta voidaan kyselyjen ja haastattelujen lisäksi ennakoita myös ikätilastojen perusteella. 50-vuotiaiden eläinlääkäreiden lukumäärän perusteella voidaan tehdä päätelmiä eläköitymisen seurauksena eri toimialoilla tulevana vuosina tarvittavasta työvoimasta. Nuorempia ikäluokkia työskentelee melko vähän tarkastuseläinlääkäreinä. Kunnaneläinlääkäreinä, yksityiseläinlääkäreinä sekä teollisuuden ja yhteisöjen palveluksessa työskentelee melko tasaisesti kaikenikäisiä eläinlääkäreitä.

Valtionhallinnossa työskentelevistä eläinlääkäreistä on jäämässä eläkkeelle vajaa 40 % seuraavien 10–15 vuoden aikana. Neljän suurimman toimialan osalta eniten eläinlääkäreitä tulee jäämään eläkkeelle seuraavien 10 vuoden aikana kunnista, sillä kunnaneläinlääkäreistä 40 % on yli 50-vuotiaita. Kunnissa työskentelee erityisesti tuotantoeläimiin erikoistuneita eläinlääkäreitä. Valtion palveluksessa on erityisesti elintarvike- ja ympäristöhygieniaan sekä tarttuviin eläintauteihin erikoistuneita eläinlääkäreitä, joten eläkkeelle lähtemisen seurauksena näillä aloilla erikoisosaamisen tarve kasvaa tulevana vuosina.

Taulukko 7. Yli 50-vuotiaiden eläinlääkäreiden osuus toimialalla työskentelevistä (Elintarviketurvallisuusviraston tilastoja 2008)

Toimiala	Yhteensä	Yli 50-vuotiaiden osuus kaikista alan eläinlääkäreistä
Kunnaneläinlääkärit	416	40 %
Tarkastuseläinlääkärit	35	43 %
Valtionhallinto	136	37 %
Puolustusvoimat	10	50 %
Ulkomailla	81	31 %
Yksityiseläinlääkärit	409	27 %
Opetus- ja tutkimus	109	29 %
Teollisuus ja yhteisöt	65	23 %
Muilla aloilla	10	70 %

Kaikkiaan työryhmä arvioi, että erikoiseläinlääkäreiden tarve olisi 10 vuoden kuluttua vähintään kaksinkertainen. Työryhmän mielestä eläinlääkärikunnasta vähintään kolmanneksen pitäisi suorittaa erikoistumistutkinto. Erikoiseläinlääkäreiden määrän suhteellisen osuuden lisääminen tulee eläinlääkäreiden lukumäärän lisääntymisen myötä yhä vaikeammaksi, varsinkin kun muutaman vuoden kuluttua eläinlääketieteen lisensiaatteja valmistuu kasvaneen opiskelijamäärän myötä aiempaa enemmän.

Samaan aikaan kun erikoiseläinlääkäreitä siirtyy eläkkeelle myös asiakkaiden uusista tarpeista, tuotannollisista muutoksista, eläinten merkityksen yhteiskunnallisesta kasvusta sekä erilaisista yhteiskunnallisista muutoksista, kuten lainsäädännön ja laajentuvien kuntayksiköiden muodostamisesta johtuvat kehityssuunnat lisäävät erikoisosaamisen tarvetta. Työryhmä toteaa, että perustutkinto antaa perusvalmiudet työelämässä suoriutumiseen, mutta osaamisen jatkuva kehittäminen on eläinlääkärin työssä välttämättömyys. Yhtenä vaihtoehtona pätevyyden ylläpitämisessä ja kehittämisessä on erikoistumistutkinnon suorittaminen.

5 Erikoistumiskoulutuksen keskeiset ongelmat ja kehittämistarpeet

5.1 Koulutusmäärien vähäisyys

Keskeiseksi ongelmaksi työryhmä toteaa sen, että erikoiseläinlääkärin tutkintoja suoritetaan vuosittain liian vähän, vaikka opiskelijoita on paljon. Erikoistumiskoulutusta suorittavia on tällä hetkellä noin 220. Lukumäärä osoittaa, että eläinlääkärikunnassa on selkeä halu kehittää osaamistaan lisä- ja täydennyskoulutuksen lisäksi jatkotutkinto-opiskelun kautta.

Työryhmän mielestä erikoistumistutkintoon johtava opiskelu on koko olemassaolonsa ajan ollut melko tehotonta, varsinkin kun huomioidaan se, että noin kaksi erikoiseläinlääkärää kolmesta on saanut tutkintonimikkeensä siirtymäkauden säännöksiin osallistumalla pelkästään erikoistumiskouluteluun. Valmistumispiikkejä on ollut kolme: 1990-luvun vaihteessa, 1990-luvun puolivälissä sekä vuonna 2002. Näinä kaikkina ajankohtina on ollut erilaisia siirtymäsäännöksiä. Kahdenkymmenen vuoden aikana varsinaisella tutkintokoulutuksella on valmistunut noin sata erikoiseläinlääkärää.

Tekemiensä selvityksien perusteella työryhmä nimeää useita syitä, jotka ovat vaikuttaneet suoritettujen erikoistumistutkintojen vähäiseen määrään.

Keskeisimpinä syinä koulutusmäärien vähäisyyteen ovat:

- Riittämätön ohjaus tai ohjaajien liian pieni määrä
- Vaikeus päästä ohjatun erikoistumiskoulutuksen syventävän osan koulutusvirkaan tiedekunnassa
- Opiskelijoiden vaikeudet sovittaa opiskelu omaan elämäntilanteeseen
- Sijaisten saamisen vaikeus omaan työpaikkaan
- Opiskelijoiden muut henkilökohtaiset syyt

Erikoistumiskoulutuksen suorittamisesta ei koeta olevan suurta hyötyä uralla etenemisen kannalta. Suoritettu tutkinto ei yleensä vaikuta palkkausta parantavasti. Eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa erikoistumistutkinnosta on viranhaussa hyötyä, koska erikoistumistutkintoa pidetään tohtorin tutkinnon tavoin joihinkin virkoihin pätevöittävänä koulutuksena, mutta muualla työelämässä erikoistumistutkinnolla on useimpien mielestä melko vähäinen painoarvo.

Lisäksi voidaan todeta, että eläinlääkäripulasta johtuen eläinlääkärit joutuvat työskentelemään erikoisosaamista vaativissa tehtävissä ilman muodollista erikoistumistutkintoakin. Työryhmä toteaa, että olisi suotavaa, että kaikilla olisi mahdollisuus hankkia koulutuksella erikoisosaaminen työtehtäviinsä.

5.2 Voimavarojen niukkuus

5.2.1 Tiedekunnan rahoitustilanne ja erikoistumiskoulutuksen rahoitus

Uuden yliopistolain astuessa voimaan yliopiston toiminnan rahoitus ja rahanjakomallit tulevat muuttumaan. On mahdollista, että myös yliopiston sisäinen rahanjakomalli muuttuu. Tulevaisuudessa tiedekunnalla lieenee paljon enemmän päätäntävaltaa siitä, millaiselle toiminnalle ja tulokselle se antaa painoarvoa jakaessaan resursseja.

Opetusministeriön laskennallisessa yliopistojen rahanjakomallissa tähän mennessä ei ole perusteena käytetty lainkaan erikoistumistutkintoja. Kaikissa yliopistoissa on tuloksellisuuden mittareina ministeriön ja yliopiston tasolla käytetty mm. suoritettujen perustutkintojen ja tohtorintutkintojen määrää. Helsingin yliopiston sisäisessä rahanjaossa erikoistumistutkinnoille ei ole asetettu painoarvoa, mutta koulutuksen painokertoimessa on otettu huomioon koulutusalan vaatavuus.

Eläinlääketieteellisen tiedekunnan taloustilanne on suurten tilakustannusten vuoksi alijäämäinen. Helsingin yliopiston sisäisessä rahanjaossa vuonna 2008 eläinlääketieteellinen tiedekunta sai valtion budjettirahoista yhteensä 11,7 miljoonaa euroa. Tämä summa piti sisällään yksikön perusrahoituksen, tuloksellisuusrahan sekä hankerahoja. Lisäksi yliopiston omista varoista tiedekunnalle osoitettiin 489 600 euroa tutkijakoulutuspaikkoihin, tutkimuksen arvioinnin perusteella sekä yliopistollisten tehtävien (eläinsairaala, kansainvälinen Nova-yhteistyö, tiedekunnan ruotsinkielinen opetus) perusteella. Tiedekunnan toimintamäärärahat vuonna 2008 olivat yhteensä 12,2 miljoonaa euroa.

Tiedekunnan sisäisessä rahanjakomallissa laitoksille osoitetaan toimintamäärärahasta 80 % virkabudjetin osoittamassa suhteessa ja 20 % tuloksen mukaisesti. Tiedekunnassa toimii neljä ainelaitosta ja erillisenä yksikkönä Yliopistollinen eläinsairaala. Tuloksellisuuden perustuva osuus jaetaan erikoiseläinlääkäritutkintojen, tohtorin tutkintojen, julkaisujen lukumäärän sekä julkaisujen impact factoreiden keskiarvon perusteella seuraavasti:

- erikoiseläinlääkäritutkinnot 15 %
- tohtorin tutkinnot 50 %
- julkaisujen lukumäärä 20 %
- julkaisujen impact factorit 15 %

Erikoistumistutkintojen painoarvo suhteessa tutkimustoimintaan on rahanjaon tuloksellisuutta mitattaessa pieni, sillä tuloksellisuuden neljästä mittarista kolme liittyy tutkimukseen. Tutkimustoiminnan osuus tuloksellisuutta mitattaessa on 85 %.

Näin ollen vuonna 2008 erikoistumistutkintojen perusteella laitoksille jaettiin tuloksellisuusrahaa yhteensä 168 692 euroa, tohtorin tutkintojen perusteella 562 306 euroa, julkaisujen perusteella 224 922 euroa sekä julkaisujen impact factoreiden perusteella 168 692 euroa.

Tuloksellisuutta mitattaessa voidaan siis todeta karkeasti yhden tohtorintutkinnon vastaavan yli kolmea erikoistumistutkintoa, vaikka tutkinnot on mitoitettu yhtä pitkiksi, ja molemmat vaativat ohjaajilta merkittävää panostusta koulutuksen läpiviemiseksi.

5.2.2 Erikoistumiskoulutuksen syventävän osan erikoistumisvirat

Erikoistujan on pääsääntöisesti suoritettava koulutuksen syventävään osaan kuuluva koulutusjakso eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa erikoistumisvirassa. Virkasuhteen minimikesto on kolmesta kuukaudesta yhteen vuoteen.

Erikoistumisvirkoihin liittyen keskeiset ongelmat ja kehittämistarpeet liittyvät seuraaviin tekijöihin:

- erikoistumisvirkojen vähäisyys
- erikoistumisvirat on sijoitettu tiedekuntaan, jolloin maantieteellisistä etäisyyksistä johtuen opiskelijoiden on vaikea sovittaa työskentely muuhun elämään
- vaikeus jättää oma työpaikka, varsinkin kun työhön on vaikea löytää sijaisia

Tiedekunnassa on erikoistumisvirkoja tällä hetkellä kahdeksan. Erikoistumisvirkoja on liian vähän huomioiden opiskelijamäärä. Virkoihin pystytään ottamaan vain pieni osa virantarvitsijoista, jolloin virkaan pääsystä seuraa merkittävä hidaste valmistumiselle. Ongelmat ovat jossain määrin erikoistumisalakohvaisia, sillä opiskelijamäärien lisäksi myös minimivirassaoloaika vaihtelee erikoistumisaloittain. Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla on kaksi virkaa, ja tiedekunnassa on työskenneltävä vähintään 3 kuukautta, jolloin vuodessa voidaan ottaa korkeintaan kahdeksan opiskelijaa suorittamaan syventävän osan tiedekuntajakso yliopistolla. Pieneläinsairauksissa on työskenneltävä vähintään kuusi kuukautta, jolloin vuodessa vain kaksi opiskelijaa pääsee suorittamaan syventävän osan opintoja yliopiston virassa. Hevossairauksien alalla erikoistumisvirassaoloaika on 6–12 kuukautta erikoistujan aiemmasta kokemuksesta riippuen.

Erikoistumisvirkoihin kohdistunut kritiikki on suurimmalta osalta liittynyt vaikeuteen päästä yliopiston virkaan. Itse virassaolon aikaista työskentelyä tehdyn selvityksen perusteella arvostettiin: Erityisen arvokkaana on pidetty yliopistossa saatavaa erinomaista ja monialaista koulutusta sekä yhteisöllistä tukea ja sosiaalista verkostoa vastapainona opintojen ja eläinlääkärin työn yksinäiselle puurtamiselle. Lisäksi yliopistojakso antaa opiskeluun akateemista ulottuvuutta ja tieteellistä kompetenssia.

Erikoistumiskoulutuksen palautekyselyyn vastanneet opiskelijat kritisoivat ohjattua tiedekunnan virassa työskentelyä siitä, että se on hankalasti sovitettavissa muuhun elämään, sillä opiskelijat asuvat eri puolilla Suomea, ja pääkaupunkiseudulla työskentelyn järjestäminen kaukana poissa kotoa on vaikea toteuttaa. Myös omia töitä joko yksityispraktiikassa tai kunnaneläinlääkärinä on hankala jättää, koska sijaista niihin on vaikea saada. Koulutuksen suorittaminen pääkaupunkiseudulla on kyselyn vastaajien mielestä myös taloudellisesti vaikeaa. Toisaalta työryhmä haluaa muistuttaa koulutuksen olevan taloudellisen uhrauksen sijaan sijoitus tulevaisuuteen.

5.2.3 Ohjaukseen liittyvät ongelmat

Ohjausta varten tiedekunnan sisällä nimitään jokaiselle opiskelijalle pääohjaaja sekä tarvittaessa muita ohjaajia, jotka työskentelevät erikoistujan kollegoina joko tiedekunnassa tai tiedekunnan ulkopuolella.

Ohjaus tiedekunnassa

Työryhmä on todennut eri yhteyksissä, että tiedekunnassa ei ole tarpeeksi ohjaajia. Sekä kyselyvastauksissa että muissa yhteyksissä on todettu, että ohjaajat ovat ylikuormitettuja: ohjattavia on liikaa, eikä ohjaustyöhön ole riittävästi aikaa. Ohjaustaakka myös jakautuu epätasaisesti joillakin laitoksilla. Koska ohjaukseen ei ole varattu aikaa, sitä tehdään muun työn ohessa. Erikoistujien ohjaamista ei rinnasteta uudessa palkkausjärjestelmässä tutkimus- ja opetustyöhön, joten ohjaajina toimivat eivät saa ohjaustyöstään vastaavia meriittejä, joita hyödyntää esimerkiksi esimiehen ja alaisen välisissä tulos- ja kehityskeskusteluissa. Lisätaakkaa luo se, että erikoistumiskoulutusta ohjaavat tekevät ohjaustyötä myös tohtorikoulutettavien kanssa.

Huolimatta ohjaajien ylikuormitetusta työtilanteesta, suuri osa opiskelijoille suunnatun kyselyn vastaajista piti ohjausta hyvänä. Opiskelun todettiin joka tapauksessa olevan luonteeltaan itsenäistä. Saadakseen ohjausta opiskelijan on oltava aktiivinen toimija ja osattava vaatia ohjausta, jolloin sitä myös uskottiin saatavan.

Taulukko 8. Opiskelijoiden ja pääohjaajien määrä erikoistumisaloittain (eläinlääketieteellisen tiedekunnan tilastot)

	Opiskelijoita	Pääohjaajia	Ohjattavia pääohjaajaa kohden
Elintarviketuotannon hygieniä	8	2	4
Hevossairaudet	23	5	5
Pieneläinsairaudet	71	13	6
Tarttuvat eläintaudit	33	2	17
Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito	46	11	4
Ympäristöterveydenhuolto	29	2	15

Muualla tapahtuva ohjaus

Opiskelusta suuri osa tapahtuu muualla kuin tiedekunnassa opiskellen, joten huomiota pitäisi kiinnittää myös ulkopuolisissa paikoissa olevien ohjaajien motivoimiseen, sitoutamiseen ja palkitsemiseen. Yhteistyö yliopistolla olevan pääohjaajan ja koulutuspaikassa olevan ohjaajan välillä on vaikeaa jo pelkästään maantieteellisestä etäisyydestä johtuen. Ulkopuolista opiskelupaikkaa hyväksyessä ei aina sovita ohjauksen osapuolten kesken ohjauksen pelisäännöistä tai ohjauskriteereistä, ja aina työnantajaa ei sitouteta tai tiedoteta tarpeeksi eläinlääkäriin tekemästä erikoistumiskoulutuksen ohjauksesta osasta ulkopuolisissa koulutuspaikoissa. Työnantajaa pitäisi informoida ja ohjaajia motivoida erityisesti aloilla, joissa opiskelija työskentelee suurimman osan työssäoloajastaan muualla kuin yliopistolla.

Kunta-alan asiantuntijat toivat kuulemisessaan esille, että kunnat voivat tarjota hyviäkin paikkoja erikoistumiskoulutuksessa oleville, koska monissa kunnissa on erikoisosaajia saatavilla. Työnantajana kunta-alan edustajat totesivat selkeästi kuitenkin sen, että kunta

tarvitsee yhteistyön sujumiseksi myös rahoitusta, jolla taataan se, että ohjaustyölle voidaan varata aikaa. Kunnille ja muille ulkopuolisen erikoistumispaikan tarjoaville täytyisi korostaa, että uhrauksien lisäksi erikoistujista on työnantajalle myös todellista hyötyä. Tästä huolimatta pitäisi erikoistumisalakohteisesti ja opiskelijakohtaisesti aina huolellisesti pohdita, kuinka paljon opiskelijan ohjaus vie aikaa, ja onko ohjauksesta maksettava vai ei.

5.2.4 Muut tekijät

Kuten työryhmä jo totesi, on tärkeää korostaa ongelmana ja kehittämiskohteena myös sitä, että merkittävänä opintojen hidastumisen syinä opiskelijoiden mukaan ovat henkilökohtaiset, taloudelliset, perheeseen, työhön tai motivaatioon liittyvät tekijät. Opiskelussa joudutaan usein etenemään ilman riittävää tukea. Opiskelua pidettiin vaikeana taloudellisista syistä. Osa selvityksiin vastanneista piti erikoistumisviran palkkausta huonona.

Opiskelumotivaatioon saattaa vaikuttaa myös se, että erikoistumiskoulutuksessa ei kaikin osin tunnusteta aiemmin hankittua osaamista tarpeeksi. Monella opiskelijalla on kertynyt monipuolista työkokemusta, jota ei huomioida tarpeeksi opintojen suunnittelussa ja opintosisällöissä. Mikäli työkokemus on jo vahvaa, nykyinen koulutussisältö ei välttämättä tuo tarpeeksi lisäarvoa opiskelijalle.

5.3 Koulutuksen sisällölliset uudistamistarpeet

Tehtyjen kyselyiden ja kuulemisten perusteella todettiin, että erikoistumisaloilla ei ole tarvetta suuriin sisällöllisiin muutoksiin, kuten uusien erikoistumisalojen perustamiseen tai nykyisten alojen poistamiseen. Useassa kohtaa on kuitenkin tullut esille tarve nykyisten erikoistumisalojen sisällölliseen kehittämiseen toimintaympäristöstä lähtevien osaamisvaateiden perusteella. Erikoistumisalalle yhteisten sisällöllisten uudistamistarpeiden lisäksi selkeänä tarpeena on antaa opiskelijalle nykyistä parempi mahdollisuus painottaa opintojansa esimerkiksi eläinlajikohtaisesti. Tällaisia toiveita on esitetty erityisesti pieneläinsairauksien ja tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoistumisaloilla. Teollisuuden osaamistarpeet täytyisi paremmin tuoda elintarviketuotannon hygienian alan koulutussisältöihin.

Erikoistumiskoulutuksen pitäisi vastata työelämän tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Myös tulevat muutokset pitäisi pystyä huomioimaan alojen kehittämisessä ennakoiden tai riittävän nopeasti, mikä edellyttää yhteistyön ja yhteyksien aktiivista ylläpitoa eri sidosryhmiin.

Uusina osaamistarpeina eläinlääkärit tarvitsevat työryhmän tekemien selvitysten mukaan teollisuuden ja elintarviketuotannon prosessien tuntemusta. Yhteisiksi osaamistarpeiksi määriteltiin myös mm. taloudellisen osaamisen sekä maatalouspoliittisen tietämyksen vahvistaminen.

Työryhmä korostaa, että nykyiselläänkin erikoistumiskoulutuksessa on voinut painottaa koulutusta opiskelijan oman mielenkiinnon tai tarpeiden mukaisesti. Monesti opiskelijan lähtökohtana ovat olleet omat työtehtävät. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekeminen on tukenut tätä tarvetta. Nykyisenkaltaisen opintosisältöjen painottaminen ei kuulujen asiantuntijoiden mukaan kuitenkaan välttämättä vielä riitä asiakkaiden tarpeisiin vastaamisessa, ja siksi opintosisältöjen aiempaa selkeämpää painottamista ja vahvistamista tarvitaan.

Lisäksi erityisen tärkeää on tehdä tämä koulutuksen yksilöllinen painottuminen aiempaa selkeämmin näkyväksi sekä oman ammattikunnan sisällä että asiakkaille. Eläinlääkärin

yksilöllisen erikoisosaamisen markkinoiminen asiakkaille on ollut vaikeaa, koska erikoistumiskoulutuksen tutkintonimike ei kerro tutkinnon sisällöstä riittävän tarkasti. Ammatikuntakaan ei aina tiedä kollegoiden erityisistä osaamisalueista, eikä siten tarvittaessa osaa ohjata omia asiakkaitaan erikoisosaajille.

5.4 Koulutusjärjestelmän kehittäminen

Koulutuksen sisällön lisäksi koulutusrakennetta pidetään melko hyvänä, eikä koulutusjärjestelmää haluta merkittävästi muutettavan. Joitakin uusia elementtejä sen sijaan ehdotetaan tuotavaksi mukaan.

Työryhmän mielestä opiskelijoilla täytyy olla mahdollisuus joustavoittaa opintojaan perustellusti omat yksilölliset elämäntilanteet huomioiden, jotta niistä ei tule valmistumisen estettä. Lisäksi kansainväliset tutkimukset ja kurssit täytyy pystyä huomioimaan kansallisen järjestelmän rinnalla. Kolmantena rakenteellisen kehittämisen osa-alueena työryhmä pitää aiemman osaamisen ja työelämässä saadun kokemuksen kattavampaa hyväksilukemista.

5.4.1 Koulutusjärjestelmän joustavoittaminen ja yhteistyökumppaneiden etsiminen

Erikoistumisvirkojen vähäisyyden vuoksi ammatillista jatkotutkintoa opiskelevat eläinlääkärit mainitsivat ongelmalliseksi opiskelun syventävän osan keskittymisen pääkaupunkiseudulle. Erikoistumiskoulutuksessa olevat asuvat eri puolilla maata, ja opiskelun syventävään osaan kuuluvaan tiedekunnan virassa työskentelyyn on perheellisen, kaukana asuvan opiskelijan vaikea irrottautua.

Työryhmässä pohdittiin useaan otteeseen Helsingissä suoritettavan koulutuksen välttämättömyyttä sekä mahdollisuuksia koulutuksen joustavampaan suorittamiseen unohtamatta samalla tiedekunnassa suoritettavan jakson hyödyllisyyttä. Työryhmä korostaa, että tiedekunnan on vastaisuudessa oltava vastuussa kokonaisuudessaan erikoistumiskoulutuksen sisällöstä ja tutkintojen laadusta. Samalla tiedekunnan on kuitenkin löydettävä eri puolilla maata sijaitsevia yhteistyökumppaneita koulutuksen eri osa-alueille.

5.4.2 Kansainväliset opinnot osaksi tutkintoa

Työryhmä toteaa, että kansainvälisiä opiskelumahdollisuuksia hyödynnetään ja tutkintoja suoritetaan toistaiseksi melko vähän, vaikka monella kapealla erikoisalalla kansainväliset opinnot olisivat hyvä keino saada alan koulutusta. Tiedekunnan erikoistumiskoulutusta koskevat pysyväismääräykset sallivat eurooppalaisten ja yhdysvaltalaisen erikoistumistutkintojen hyväksilukemisen joko kokonaan tai osittain osaksi kansallista erikoistumista. Tutkintojen lisäksi myös muut kansainväliset, erikoistumisalaan soveltuvat kurssit on hyväksyttävä osaksi tutkintoa.

Hankittua kansainvälistä osaamista on vaikea markkinoida asiakkaille, sillä ammatin pätevyyden tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY mukaisesti tutkintonimikkeet saa esittää vain alkuperäisessä muodossaan. Kansainväliset nimikkeet ovat yksittäiselle asiakkaalle vaikeita tulkita.

Yksi tapa ratkaista yksilötasolla kansainvälisiin nimikkeisiin liittyvä ongelma on hakea Elintarviketurvallisuusvirastolta oikeutta käyttää kansallista erikoiseläinlääkärimikettä sekä oikeutta toimia erikoiseläinlääkärinä Suomessa, mikä on mahdollista eläinlääkäriammatin harjoittamisesta annetun lain 21.2.2000/29 nojalla. Nimikeoikeuden edelly-

tyksenä on, että hakija suorittaa Suomessa tarvittavat lisäopinnot eläinlääketieteen alalta, mikäli eläinlääketieteellinen tiedekunta katsoo lisäopinnot aiheellisiksi.

5.4.3 Täydennyskoulutus ja opintojen hyväksilukeminen

Yliopistoilla on tulevaisuudessa suurempi vastuu täydennyskoulutuksen toteuttamisesta. Täydennyskoulutuksella on erittäin merkittävä rooli eläinlääkäreiden osaamisen päivittämisessä ja lisäosaamisen hankkimisessa. Eläinlääkäriin velvollisuus ylläpitää ja kehittää ammattitaitoansa sekä tietoja ammattiin liittyvistä säännöksistä ja määräyksistä on kirjattu lakiin eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (21.1.2000/29).

Ammatillisen lisä- ja täydennyskoulutuksen merkityksen kasvaessa on yhä tärkeämpää huomioida työssä ja koulutuksen kautta aiemmin hankittu osaaminen osaksi suoritettavaa tutkintoa aina kun se on perusteltua.

Tällä hetkellä täydennyskoulutuksella ei ole kansallista vastuutahoa tai koordinoijaa, joka voisi seurata ja kehittää sitä järjestelmällisesti. Työryhmä toteaa, ettei eläinlääketieteellinen tiedekunta voi olla täydennyskoulutuksessa ainakaan nykyisillä resursseilla päävastuullinen toimija, vaikka sillä onkin täydennyskoulutukseen liittyvää toimintaa ja vaikka se voi tarjota yksittäisiä kursseja sekä ennen kaikkea oman henkilöstönsä asiantuntemuksen käytettäväksi. Tiedekunta ei nykyisillä resursseilla voi myöskään toimia täydennyskoulutuksen rekisteröijänä, vaikka tiedekunta on asiaa pohtinut. Yliopistolain muutoksen myötä täydennyskoulutuksesta tulee merkittävä osa yliopistojen perustehtävää. Tässä tilanteessa tiedekunnan täytyy pohtia, voisiko täydennyskoulutuksen maksullisuuden kautta saada lisäresursseja perustoiminnan, kuten erikoistumiskoulutuksen toteuttamiseen.

Tiedekunnassa toimii dekaanin nimittämä täydennyskoulutusneuvottelukunta, ja täydennyskoulutus kuuluu yhden varadekaanin vastuualueeseen. Tämä neuvottelukunta kokoaa yhteen täydennyskoulutusta järjestävät tahot. Huomattavan määrän erikoistumiseen soveltuvaa täydennyskoulutusta järjestävät eläinlääketieteellisen tiedekunnan lisäksi mm. maa- ja metsätalousministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto, Suomen Eläinlääkäriliitto, Fennovet sekä Helsingin yliopiston täydennyskoulutuskeskus Palmenia, Ruralia-instituutti ja Savonia-ammattikorkeakoulu.

Tiedekunnassa on kehitetty myös täydennyskoulutuksen maksullista arviointitoimintaa. Laitos voi myöntää hakemuksesta täydennyskouluttautuneelle eläinlääkärille todistuksen toteen näytettyä täydennyskouluttautumista vastaan. Tällaisia todistuksia ovat kliinisen tuotantoeläinlääketieteen laitoksen myöntämä tuotantoeläinlääkäriin täydennyskoulutusdiplomi sekä elintarvike- ja ympäristöhygienian laitoksen myöntämä ympäristöterveydenhuollon johtamisen diplomi. Vastaavanlaista todistusta kaavaillaan valmiuseläinlääkäreille, jotka voisivat käyttää todistusta osana tarttuvien eläintautien erikoistumisohjelmaa.

6 Kehittämisehdotukset

6.1 Erikoistumiskoulutuksen vastuuhenkilön palkkaaminen

Työryhmä ehdottaa kokopäiväisen erikoistumiskoulutuksen vastuuhenkilön palkkaamista tiedekuntaan kaikkien erikoistumisalojen yhteiseksi resurssiksi.

Erikoistumiskoulutusta ei tällä hetkellä ole koordinoitu dekaanin nimittämän erikoistumistoimikunnan työtä lukuun ottamatta lainkaan, ja koulutustoiminta on nojannut melko harvojen yksittäisten aktiivisten pääohjaajien ja ohjaajien varaan. Kuten on todettu, erikoistumiskoulutukseen liittyviä tehtäviä ei hoida kukaan päätoimisesti vaan se on hoitunut opetuksen ja tutkimustoiminnan ohessa. Resurssit ovat vähäisiä ottaen huomioon, että erikoistumiskoulutuksessa on opiskelijoita yli 200, mikä on lähes puolet tiedekunnan perustutkintoa opiskelevien määrästä (n. 450) ja 2,5-kertainen tohtoriopiskelijoihin verrattuna.

Erikoistumisalojen käytännöt poikkeavat toisistaan, joten kaikille aloille yhtenäisiä käytäntöjä on välttämätöntä kehittää. Vastuuhenkilön tehtävänä olisi suunnitella, järjestää ja vastata erikoistumisaloille nyt puuttuvia yhteisiä yleiskoulutustason kursseja. Vastuuhenkilön tehtävänä olisi myös toimia linkkinä tiedekunnan ja ulkopuolisten koulutuspaikkojen kanssa, vastata yhteistyöstä eri koulutusta tarjoavien yksiköiden välillä, auttaa henkilökohdaisesti opiskelijoita erilaisissa käytännön ongelmissa sekä tukea ja seurata ennakoivasti heidän opinnoissa etenemistään. Vastuuhenkilön olisi tärkeää myös tukea yksittäisiä ohjaajia organisoimalla ja kehittämällä ryhmäohjausta. Yhtenä esimerkkinä ryhmäohjauksesta ovat erikoistujille järjestettävät yhteiset koulutustilaisuudet ja teemapäivät. Tämänlaisesta toiminnasta on tiedekunnassa joillakin erikoistumisaloilla jo kokemusta, ja niitä on pyritty laajentamaan kaikille opiskelijoille yhteisiksi teemapäiviksi. Tavoitteena on järjestää kaikille erikoistujille osin yhteisiä sekä osin erikoistumisaloittaisia koulutustilaisuuksia säännöllisesti vähintään 2 kertaa vuodessa ajankohtina, jolloin opiskelijat saataisiin helposti tulemaan koulutukseen – esimerkiksi eläinlääkäripäivien yhteydessä.

Vastuuhenkilön pätevyysvaatimuksena olisi eläinlääkärin perus- tai jatkotutkinto.

Tehtävä olisi kokopäiväinen ja kuuluisi palkkausjärjestelmän opetus- ja tutkimushenkilöstöön.

6.2 Ohjaajien määrän lisääminen sekä ohjauksen kehittäminen

Työryhmän ehdotukset:

- Ohjaajanvirkojen määrää on lisättävä ja ohjausvastuun on jakauduttava tasaisemmin ohjaajien kesken
- Keinoina ohjaajien lisäämiseksi ovat erikoistumistutkinnon suorittaneiden rekrytointi tiedekuntaan ja koulutusyhteistyön lisääminen
- Tiedekunta kehittää ohjaustyön palkitsemista sekä ohjauskäytäntöjä, kuten ryhmäohjausta
- Erikoistumisalat voivat suositella ohjaussopimusten käyttöönottoa opiskelijan ja ohjaajan suhteen virallistamiseksi
- Tiedekunta voisi luoda käytännön, jossa ohjaaja voisi käyttää ohjaustyöhön käyttämänsä ajan esimerkiksi tutkimusvapaana

Työryhmä toteaa, että erikoistumiskoulutuksen yhteisen vastuuhenkilön lisäksi kaikilla erikoistumisaloilla pitää olla erikoistumisalasta selkeästi päävastuussa oleva ohjaaja tai ohjausryhmä. Lisäksi tarvitaan riittävästi ohjaajia, jotta ohjaus ei kuormita liikaa yksittäisiä henkilöitä. Erikoistumiskoulutusta varten ei tiedekunnassa ole ollut mahdollisuuksia luoda ohjaajavirkoja, lukuun ottamatta virkajärjestelyjä kahden viran osalta koulutusjärjestelmää luotaessa. Tällä hetkellä ohjattavia on liikaa, eikä tiedekunnassa ole mahdollisuuksia motivoida suuren työtaakan alla olevia ohjaajia. Esimerkiksi elintarvike- ja ympäristöhygienian alalla käytännössä kaikki elintarviketuotannon hygieniatai ympäristöterveydenhuoltoa opiskelemaan tulevat ohjataan viransijaisuus- ja muista virkajärjestelyistä johtuen yhden henkilön ohjattavaksi. Tarttuvien eläintautien alalla pääohjaajia on tällä hetkellä kaksi, joista toinen ei käytännössä ehdi osallistumaan ohjaustyöhön juuri lainkaan. Ohjaajilla ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa ohjattaviensa määrään. Tällä hetkellä kaikki erikoistumiskoulutukseen haluavat, yleisosan suorittaneet eläinlääkärit otetaan opiskelijoiksi tiedekuntaan. Laitoksilla esimerkiksi johtoryhmä on nimennyt ohjaajat oman henkilöstönsä joukosta.

Työryhmä suosittelee, että ohjattavien määrä olisi enintään **4 opiskelijaa yhtä ohjaajaa kohden**. Vertailukohtana voidaan käyttää eurooppalaista erikoiseläinlääkärien koulutusjärjestelmää, jossa suosituksena on, että yhdellä ohjaajalla on 2–3 ohjattavaa.

Ohjaustyön houkuttelevuuden lisäämiseksi ohjaustyön yksilöllistä palkitsemista täytyy kehittää. Palkkausjärjestelmään liittyvissä arvioinneissa erikoistujien ohjaukseen käytettävä aika täytyy arvottaa samoin kuin opetukseen ja tutkimukseen käytettävä aika ja ohjaustyö täytyy tehdä näkyväksi ja kannustavaksi. Ohjaustyö vie ohjaajien työaika pois tutkimus- ja opetustyöstä, jolloin ohjaustyöhön käytetty aika on heikentänyt heidän suoriutumistaan erityisesti tutkimuksen osalta, mikä saattaa vaikuttaa suoriutumiseen tuloskeskusteluissa sekä akateemisen uran kehittymiseen. Työryhmä toteaa, että palkitsemista täytyy kehittää, ja ohjaustyöhön käytettävä aika voisi hyödyttää lopulta myös esimerkiksi ohjaajan tekemää omaa tutkimustyötä. Tämä onnistuisi esimerkiksi siten, että kehitetään järjestelmä, jossa ohjaajat saisivat tutkimusvapaata ohjaustyöhön käytetyn ajan verran. Mikäli ohjaustyö on vastikkeetonta, se ei motivoi mitenkään kehittämään ohjaustyötä eikä siihen sitouduta.

Ohjaajien lukumäärän lisäämisen sekä ohjaustyön palkitsemisen lisäksi työryhmän mielestä ohjaukseen on saatava jäsentyneempiä ja kaikille erikoistumisaloille yhteisiä käytän-

töjä. Yksilöohjaus on aina vaativaa ja aikaa vievää. Työryhmän esityksen mukaisesti tiedekuntaan palkattava erikoistumiskoulutuksen vastuhenkilö voisi mm. kehittää uudenlaisia ryhmäohjauksen muotoja käytettäväksi yksilöohjauksen rinnalla. Ryhmäohjauksessa ohjaajien antaman tuen lisäksi tärkeänä näkökulmana on opiskelijoiden mahdollisuus saada vertaistukea muilta opiskelijoilta.

Vastuhenkilö voisi kehittää ohjausta myös virallisempaan suuntaan. Ohjauksen merkitystä voitaisiin korostaa esimerkiksi erikoistujan ja ohjaajan laatimin ohjaussopimuksin, joissa linjataan eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Päänäkökulmana ohjaussopimuksia laadittaessa on se, että erikoistuja antaa koulutuspaikassa oman työpanoksensa ja asiantuntemuksensa käyttöön, ja vastineeksi tästä hän saa ohjaajiltaan laadukasta ohjausta.

6.3 Syventävän osan koulutuspaikkojen (erikoistumisvirkojen) lisääminen ja virassaoloajan kehittäminen

Työryhmän ehdotukset:

- Lisätään tiedekunnan opiskelijoille suunnattuja syventävän osan erikoistumisvirkoja asteittain vuoteen 2020 mennessä nykyisestä 8 virasta 20 virkaan suhteutettuna vuosittaisiin erikoistumisalakohdaisiin tutkintotavoitteisiin
- Järjestetään syventävään osaan soveltuvia erikoistumisvirkoja tiedekunnan ulkopuolelta siten, että virkoja olisi erikoistujien käytettävissä yhteensä vähintään 35
- Erikoistumisalat luovat erikoistumisvirkoihin selkeät laatu- ja sisältökriteerit
- Erikoistumisalat ohjeistavat ohjaajaa ja opiskelijaa suunnittelemaan erikoistumisvirassaoloajan entistä tarkemmin, jotta rutiinitehtäviä ja perusopiskelijoiden ohjausta ei ole liikaa
- Virat sijoitetaan erikoistumisalakohdaisesti. Mikäli jonkun erikoistumisalan virka jäisi muutoin täyttämättä, voidaan virkaa tilapäisesti hyödyntää toisella erikoistumisalalla

Tiedekunnassa suoritettava erikoistumiskoulutuksen syventävä osa on koulutuksen arvokas osa-alue, jonka aikana tutustutaan yliopistoon mm. akateemisena työyhteisönä, sekä kirjoitetaan artikkeleita, toimitaan opetustehtävissä tai tehdään kliinistä työtä ohjaajan alaisuudessa. Erityisesti kliinisillä aloilla kunkin potilastapauksen huolellinen tarkastelu on erittäin tärkeä koulutuksen osa-alue. Tiedekunnan syventävän osan koulutuspaikkojen rinnalle voidaan harkitusti etsiä mahdollisuuksia koulutuksen joustavampaan suorittamiseen maantieteellisesti hajautetummin Helsingin yliopiston ulkopuolisissa koulutuspaikoissa.

Erikoistumisvirkoja ei ole koko erikoistumiskoulutusjärjestelmän aikana ollut tarpeeksi, koska niitä ei ole alun perinkään resursoitu asianmukaisesti. Tilanne on ollut muuttumaton koko järjestelmän olemassaoloajan. Tämän vuoksi on välttämätöntä lisätä erikoistumisvirkojen määrää kaikilla aloilla.

Erikoistumisaloittain yliopistolla suoritettavan syventävän osan pituus vaihtelee. Elin-tarviketuotannon hygienian ja ympäristöterveydenhuollon alalla yliopisto-osuuden pituus on pääsääntöisesti 6 kuukautta. Tätä aikaa voidaan lyhentää 3 kuukauteen, mikäli erikoistuja on tehnyt toisaalla alan koulutuksessa vaadittavaa tieteellistä työtä. Pieneläinsairauksien alalla yliopisto-osan pituutta jouduttiin virkojen puuttumisen vuoksi lyhentämään

vuodesta 6 kuukauteen, vaikka sille ei opetuksellisesti ollut järkeviä perusteita. Tällä hetkellä pieneläinten erikoistumisalalla ei ole saatavilla yliopistotasoista koulutusta yliopistojen ulkopuolella. Vaikka Suomessa toimivien pieneläinklinikoiden varustetaso ja hoidon taso ovat korkeatasoisia, koulutukselliset näkökulmat yliopistoon verrattuna ovat vielä puutteelliset, kuten tärkeinä pidettävät henkilökohtainen ohjattu potilastyö, potilaskierrot ja asiantuntijakeskustelut. Tärkeää on, että ohjaukselle varataan aikaa, johon ei yksityisellä puolella ole aina mahdollisuuksia. Lyhimmillään syventävän osan suorittaminen kestää tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla, jossa on oltava vähintään 3 kuukautta yliopiston syventävän osan virassa. Tarttuvien eläintautien erikoistumisalalla syventävän osan voi tiedekunnan lisäksi suorittaa myös Elintarviketurvallisuusvirastossa. Järjestely on kuitenkin edellyttänyt, että erikoistuja itse neuvottelee viraston kanssa syventäväksi osuudeksi soveltuvasta tehtävästä. Erikoistujat ovat kokeneet tehtävään hakeutumisen hankalaksi, mikä on osaltaan ollut esteenä opintojen etenemiselle. Neljästä tutkinnon suorittaneesta vain yksi käytti tätä mahdollisuutta.

Koulutusvirkojen puute on todettu yhdeksi merkittävimmäksi opintoja hidastavaksi tekijäksi erityisesti kliinisillä aloilla. Kaikista erikoistuvista opiskelijoista yli puolet on pieneläimiin ja tuotantoeläimiin erikoistuvia. Erikoistumisalakohteisesti määriteltä tiedekuntajakson minimiaika vaikuttaa virkojen riittävyyteen. Pieneläinsairauksien erikoistumisalan opiskelijoita on yli 70. Nykyisellään yhteen erikoistumisvirkaan voidaan ottaa 2 opiskelijaa vuodessa. Tarve olisi moninkertainen.

Virkojen lisäämisen ohella on erittäin tärkeää kehittää virassaolonaikaista työskentelyä entisestään. Tämä tapahtuu erityisesti varmistamalla ohjauksen laatu sekä lisäämällä ohjausresursseja. Myös erikoistumisvirassa olevien tehtäviä pitää kehittää, koska osa tehtyjen kyselyiden vastaajista totesi, että erikoistumisajan tehtäviä ei suunniteltu tarpeeksi.

Koulutusvirkojen määrän lisääminen ja tehtävien kehittämisen lisäksi erikoistumisalakohtaisia virkoja tulisi pyrkiä jakamaan mahdollisuuksien mukaan muiden erikoistumisalojen kanssa. Esimerkkinä voidaan mainita sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama virka, jota voidaan hyödyntää useilla erikoistumisaloilla, kuten ympäristöterveydenhuollon, elintarviketuotannon hygienian sekä tarttuvien eläintautien alalla. Kyseisen viran sijoituspaikkana on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tartuntatautien torjunnan ja seurannan osasto.

Työryhmän mielestä koulutusvirkojen määrää on välttämätön lisätä. Ammatillisen jatkotutkinnon opiskelijoita tulee lisää tiedekuntaan esimerkiksi kliinisillä aloilla noin 20 opiskelijaa vuodessa. Nykyistenkin opiskelijoiden pääsy tiedekunnan virkaan ja sitä kautta valmistuminen kestää pieneläin- ja hevossairauksien aloilla laskennallisesti pahimmillaan kymmeniä vuosia.

Työryhmä ehdottaa tiedekunnan tämänhetkisten syventävän osan **koulutusvirkojen lukumäärän lisäämistä 8 virasta 20 virkaan** erikoistumisaloittain alla olevan taulukon 9 mukaisesti. Taulukossa on kuvattu myös virkoihin vuodessa pääsevien opiskelijoiden enimmäismäärä nykyisellään sekä tilanteessa, jossa virkoja olisi työryhmän ehdotusten mukaisesti.

Taulukko 9. Ehdotus erikoistumisvirkojen lukumääräksi erikoistumisaloittain

	Opiske- lijoita	Tiede- kunnan erikois- tumis- virkoja nyt	Tiedekunnassa suoritettavan osan vähimmäispituus ja opiskelijoiden enimmäis- määrä vuodessa (nykyiset resurssit)	Ehdotus tiedekunnan koulutuksen syventävän osan virkojen määrästä, sekä syventävän osan suorittavien opiskelijoiden määrä vuosittain
Elintarviketuotannon hygieniä	8	1	6 kk (3 kk), 2–4 opiskelijaa	2 (4–8 opiskelijaa)
Hevossairaudet	23	2	6–12 kk, 2–4 opiskelijaa	2 (2–4 opiskelijaa)
Pieneläinsairaudet	71	1	6 kk, 2 opiskelijaa	5 (10 opiskelijaa)
Tarttuvat eläintaudit	33	1	12–18 kk, 1 opiskelija	3 (3 opiskelija)
Tuotantoeläinten terveyden- ja sai- raanhoito	46	2	3 kk, 8 opiskelijaa	5 (20 opiskelijaa)
Ympäristöterveydenhuolto	29	1	6 kk (3 kk), 2–4 opiskelijaa	3 (6–12 opiskelijaa)

Tiedekunnassa olevien virkojen lisäksi tavoitteena on saada erikoistumisen syventävään osaan soveltuvia erikoistumisvirkoja tiedekunnan ulkopuolelta siten, että virkoja olisi erikoistujien käytettävissä yhteensä vähintään 35. Tavoitteena on, että erikoistumiseen käytettävät virat sijaitsisivat hajautetusti maan eri puolilla riippumatta siitä, olisivatko ne hallinnollisesti eläinlääketieteellisen tiedekunnan virkoja.

6.4 Erikoistumistutkintojen määrän nostaminen

Edellä mainittujen toimenpiteiden avulla työryhmä toteaa tavoitteeksi erikoiseläinlääkäriksi valmistuvien määrän nostamisen siten, että nykyinen tutkintojen tavoitemäärä voitaisiin asteittain nostaa ainakin kaksinkertaiseksi. Tällä hetkellä tavoite on 9 tutkintoa vuodessa (vuonna 2009).

Erikoistumistutkintotavoite voidaan suhteuttaa vuosittain valmistuvien perustutkinnon suorittaneiden eläinlääketieteen lisensiaattien määrään. Opiskelijoiden sisäänoton noustua 55 opiskelijasta 70 opiskelijaan vuonna 2008, on vuodesta 2014 lähtien odotettavissa, että eläinlääkäreitä myös valmistuu vuosittain 70. Tavoitteena olisi, että näistä valmistuvista eläinlääkäreistä aluksi kolmannes ja myöhemmin puolet jatkaisi ammatillisen erikoistumistutkinnon suorittamista. Seuraavan kymmenen vuoden kuluessa karkeasti arvioiden valmistuu 650 eläinlääkäriä. Mikäli tavoitteena on, että valmistuvista noin kolmannes alkaa suorittaa ammatillista jatkotutkintoa, kymmenen vuoden kuluessa tiedekunnassa aloittaisi 215 opiskelijaa erikoistumistutkinnon suorittamisen. Tämä laskelma perustuu pelkästään tiedekunnasta valmistuviin opiskelijoihin, joten todellisuudessa erikoistumiskoulutukseen hakeutuvia voi olla enemmän, sillä osa koulutukseen hakeutuvista on ollut työelämässä kauemmin, ja osa opiskelijoista on saanut oikeuden toimia eläinlääkärinä Suomessa ulkomailla suoritetun tutkinnon perusteella.

Työryhmän ehdotukset:

- Tiedekunta nostaa vuosittaisia erikoiseläinlääkäreiden tutkintomäärätavoitteita nykyisestä yhdeksästä tutkinnosta asteittain siten, että 10 vuoden kuluttua tutkintotavoite on 20 erikoistumistutkintoa vuodessa.
- Tiedekunta etsii aktiivisesti keinoja edesauttaa ja tehostaa kirjoilla jo olevien opiskelijoiden valmistumista mm. tässä raportissa esitettävillä keinoilla: kiinnittämällä huomiota enemmän ohjaukseen sekä lisäämällä syventävän osan koulutuspaikkoina olevien erikoistumisvirkojen määrää.

- Tiedekunta pyrkii lisäämään uusien opiskelijoiden määrää mm. tehostamalla jatkokoulutusmahdollisuuksista tiedottamista perustutkinto-opiskelijoille.
- Tiedekunta madaltaa työelämässä olevien eläinlääkäreiden kynnystä hakeutua erikoistumiskoulutukseen kehittämällä työelämässä aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista.
- Tiedekunta joustavoittaa koulutusjärjestelmää mm. etsimällä kumppaneita yliopiston ulkopuolelta syventävän osan koulutuspaikoiksi (tästä lisää kappaleessa 6.8.)

Kokonaislukumäärän lisäksi tutkintotavoitteet täytyy asettaa erikoistumisaloittain. Tavoitteen asettamisen perusteena ovat ennen kaikkea yhteiskunnalliset tarpeet. Huomiotta ei kuitenkaan voida jättää myöskään eri alojen nykyisiä opiskelijamääriä sekä esimerkiksi kliinisillä erikoistumisaloilla olevien pullonkaulojen purkamista, joihin voidaan vaikuttaa erityisesti erikoistumisvirkojen määrän lisäämisellä. Tuotantoeläinten terveydenhoidon turvaaminen on tärkeää. Lisäksi on huomioitava, että pieneläinten ja hevosten määrä ja merkitys tulevaisuudessa yksittäisten ihmisten elämässä on yhä tärkeämpää fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin takaajina, ja tämä heijastuu yhteiskunnassa laajalle. Lemmikkejä pidetään perheenjäseninä, joille halutaan sen mukaisesti yhä parempaa ja erikoistuneempaa hoitoa. Hevosten taloudellisen merkityksen ja harrastustoiminnan lisääntyessä myös tarvittavan hevososaamisen merkitys kasvaa. Kansainvälistymisen myötä tarttuvien eläintautien vastustamisen sekä elintarviketurvallisuuden asiantuntemusta tullaan tarvitsemaan jatkossa enemmän.

Työryhmä arvioi vuotuisiksi erikoistumisalakohtaisiksi tutkintomäärätavoitteiksi seuraavan 10 vuoden kuluttua oheisen taulukon 10 mukaisesti.

Taulukko 10. Valmistuneet erikoiseläinlääkärit sekä tutkintotavoite erikoistumisaloittain vuosina 2009–2019

	Opiskelijat	Valmistuneet yhteensä	Valmistuneet 1989–1998	Valmistuneet 1999–2008	Vuosittainen tutkinto-tavoite 2009–2019
Elintarviketuotannon hygieniä (vuodesta 2000)	8		-	-	2
Hevossairaudet	23	23	17	6	2
Pieneläinsairaudet	71	81	61	20	5
Tarttuvat eläintaudit (vuodesta 2000)	33	38	-	38	3
Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoito (vuodesta 1992)	46	79	57	22	5
Ympäristöterveydenhuolto (vuodesta 2000)	29	8	-	8	3
Elintarvike- ja ympäristöhygieniä (erikoistumisala lakkautettu)		53	41	12	-

Kuten taulukosta 10 huomataan, vuosina 1989–1998 valmistui opiskelijoita huomattavasti enemmän kuin vuosina 1999–2008. Jotta vuosittaiseen tutkintatavoitteeseen päästään, täytyy koulutuksen sujuvuutta lisätä raportissa esitetyin keinoin.

6.5 Erikoistuneiden eläinlääkäreiden määrän nostaminen eläinlääkärikunnassa

Työryhmän tavoitteena on opiskelijamäärien ja opiskelijoiden valmistumisen lisääminen siten, että erikoiseläinlääkäreiden määrä eläinlääkärikunnassa olisi tulevaisuudessa huomattavasti suurempi kuin mitä se tällä hetkellä on. Varovaisesti arvioituna työryhmän mielestä ihanteellista olisi, että 10 vuoden kuluttua eläinlääkärikunnasta olisi joka kolmas suorittanut erikoistumistutkinnon. Tällä hetkellä työssäkäyvän eläinlääkärikunnan erikoistumisaste on noin 16 %, eli erikoiseläinlääkäreiden määrän pitäisi työryhmän mielestä prosentuaalisesti kaksinkertaistua seuraavien 10 vuoden kuluessa.

Suurempi valmistuvien eläinlääkäreiden lukumäärä johtaa kuitenkin tilanteeseen, jossa ammattikunnan erikoistumisasteen pitäminen nykyiselläänkin tulee olemaan eläinlääketieteelliselle tiedekunnalle kasvava haaste. Perusopiskelijoiden määrän kasvamisen seurauksena eläinlääkärikunta suurenee, jolloin erikoiseläinlääkäreiden suhteellinen osuus koko ammattikunnasta pienenee entisestään.

Keskeisimpinä keinoina ammattikunnan erikoistumisasteen nostamiseen työryhmän mielestä ovat tässä raportissa kuvatut keinot, eli erikoistumisvirkojen lisääminen, ohjauksen parantaminen sekä tutkinnon rakenteellinen ja sisällöllinen kehittäminen. Työryhmä kuitenkin toteaa, että tavoite erikoiseläinlääkäreiden suhteellisen määrän lisäämiseksi on hyvin haasteellinen. Erikoistuneiden eläinlääkäreiden suhteellisen osuuden kasvattamiseksi tarvitaan lukumääräisesti tässä raportissa asetettuja valmistumistavoitteita enemmän erikoistuvia, sillä eläinlääkärikunta tulee tulevaisuudessa kasvamaan. Valmistuvista perustutkinto-opiskelijoista puolet korvannee eläkkeelle lähtijät. Yli 50-vuotiaita eläinlääkäreitä on laskutavoista riippuen noin joka viides, joten seuraavan 10–15 vuoden kuluessa eläkkeelle lähtee arviolta runsaat 300 eläinlääkäriä. Seuraavan 10 vuoden aikana valmistuu eläinlääkäriksi arviolta 550–600 henkeä. Tuolloin 10 vuoden kuluttua työikäisiä eläinlääkäreitä on arviolta 1 900. Tähän lukumäärään pitäisi lisätä myös yhä kasvava joukko Virossa eläinlääkäriksi valmistuvia, ja Suomessa laillistettavia eläinlääkäreitä. Tällä hetkellä Tartossa on arviolta noin 100 suomalaista eläinlääkäriopiskelijaa, joten arviolta kymmenen vuoden kuluessa Suomessa laillistetaan noin 150–200 Virossa tutkintonsa suorittanutta eläinlääkäriä.

Mikäli valmistuneista eläinlääkäreistä esimerkiksi joka kolmas olisi erikoistunut, tarkoittaisi se noin 600 erikoiseläinlääkäriä 10 vuoden kuluttua. Työryhmä on pyrkinyt ehdotuksissaan kuitenkin realismiin: sen ehdottamalla vuosittaisella tutkintotavoitteella jäädään kauas tavoitteista, joilla erikoistuneiden osuus eläinlääkärikunnassa pitkällä aikavälillä kaksinkertaistuisi.

6.6 Koulutuksen sisällöllinen uudistaminen

Työryhmän ehdotukset:

- Tiedekunnassa järjestetään erikoistumisaloille yhteisiä yleisopintojaksoja, joiden kehittämisestä on vastuussa ehdotettavaksi palkattava erikoistumiskoulutuksen vastuhenkilö
- Erikoistumisaloittain lisätään tutkintoon kursseja, jotka vastaavat kunkin alan keskeisten toimijoiden, kuten valtion, kuntien, tuotantotilojen sekä muiden asiakkaiden tarpeita
- Opiskelijoille luodaan paremmat mahdollisuudet painottaa koulutusta syvällisemmin alatai eläinlajikohtaisesti. Tutkinnon painottuminen huomioidaan mm. koulutukseen kuuluvan erikoistumiskuulustelun valinnaisuutta kehittämällä

6.6.1 Erikoistumisaloille yhteistä yleiskoulutusta

Työryhmä ehdottaa, että tiedekunta ja sen kanssa koulutusyhteistyötä tekevät organisaatiot järjestäisivät kaikille erikoistujille yhteisiä yleiskoulutukseksi luettavia kursseja mm. seuraavista aiheista:

- portfolion ja opintosuunnitelman tekeminen
- taloustieteen opinnot
- johtaminen
- yrittäjyys
- maatalouspolitiikka
- elintarviketuotannon prosessit
- eläinten käyttäytyminen ja hyvinvointi

Yleiskurssien järjestämisvastuu voisi kuulua työryhmän palkattavaksi ehdottamalle erikoistumiskoulutuksen vastuuhenkilölle. Lisäksi vastuuhenkilö voisi kartoittaa yliopiston muiden tiedekuntien sekä koulutusta tarjoavien organisaatioiden – alan järjestöjen, teollisuuden ja muiden korkeakoulujen – tarjoamaa, erikoistujille soveltuvaa koulutusta sekä pohtia mahdollisuuksia järjestää tämänkaltaista yleiskoulutusta yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa.

6.6.2 Sisällölliset kehittämistarpeet erikoistumisaloittain

Elintarviketuotannon hygienian erikoistumisalan tarpeena on palvella koko elintarviketuotannon ketjua pellolta pöytään ja etenkin teollisuuden ja eri tuotantolaitosten tarpeita. **Ympäristöterveydenhuollon** tavoitteena on yleisemmin ihmisten terveyden ylläpito elinympäristöä valvomalla. Alakohtaisina uusina opintosisältöinä näille aloille erityisesti pitäisi sisällyttää johtamisopinnot, taloustieteet sekä tuotantoprosessien oppiminen.

Hevossairauksien erikoistumisalalla kovin suuria muutoksia sisältöihin ei tällä erää tarvitse tehdä, koska koulutussisältöjen kehittämistyötä on tehty vähitellen. Hevossairauksien alalla on tarpeen antaa opiskelijoille mahdollisuus painottaa opintojaan erityisesti joko sisätauteihin, kirurgiaan tai lisääntymistieteeseen.

Pieneläinsairauksien erikoistumisalalla koulutusta on tulevaisuudessa tarve kehittää myös suppeammille erikoisaloille. Laaja-alaisemman yleisen pieneläinerikoistumisen jälkeen erikoistuneella olisi mahdollisuus edelleen jatkokouluttautua esimerkiksi kirurgiaan, sisätautioppiin, silmäsairauksiin, ihotauteihin, neurologiaan tai sydäntauteihin. Kansainvälinen erikoistumiskoulutus on yksi keino painottumisen lisäämiseen, sillä osa eurooppalaisista tutkinnoista hyväksytään joko kokonaan tai osin osaksi kansallista tutkintoa. Eurooppalaisen tai amerikkalaisen tutkinnon suorittaneet voisivat edelleen toimia kansallisen suppeamman erikoisalan kouluttajina Suomessa.

Tarttuvien eläintautien erikoistumisalalla on mahdollisuus syventyä diagnostiikan eri aloille (virologia, bakteriologia, parasitologia, patologia), eläintautien vastustukseen ylipäätään tai painottaa tietyn eläinlajin tarttuvia tauteja. Näitä aiheita on nähtävissä internetissä (http://www.vetmed.helsinki.fi/opiskelu/erikoistuminen/opiskeluaiheet_tarttuvataudit.pdf). Syventymisaihe on myös otettu huomioon kuulusteluissa sekä kysymysten asetteluna että valinnaisuutena. Tarttuvien eläintautien yleisosan laaja-alaisuutta pidetään suomalaisen erikoistumistutkinnon luonteeseen sopivana, koska eurooppalaisissa erikois-

tumisessa on mahdollisuus erikoistua suppeammille aloille. Samojen kurssin hyödyntäminen elintarviketuotannon hygienian, ympäristöterveydenhuollon ja tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoistumisalojen kanssa on tärkeää.

Tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon alalla on selkeä tarve sekä eläinlaji-kohtaiseen suppeampaan erikoistumiseen, että laajempaan yleiseläinlääketieteen erikoistumiseen. Erikoistuja voi nykyisinkin painottaa opintojaan hyvin voimakkaasti henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa mukaisesti. Opintoja voi painottaa tuotantoeläinten yleiseläinlääketieteen puolelle sekä eläinlaji- tai alakohtaisesti esimerkiksi sikoihin, nautoihin, siipikarjaan sekä suunnitelmalliseen terveydenhuoltoon. Alalla on tarvetta myös joihinkin erikoisosajiin harvinaisemmilla aloilla (esim. kalanviljely, lampaan- ja poronhoito). Lisäksi tuotantoeläinten erikoistumisohjelmassa voidaan hyödyntää osittain samoja kursseja kuin elintarviketuotannon hygieniassa, sillä alkutuotannon ja tuotantoprosessien tuntemus, maatalouspoliittiset kysymykset sekä taloustieteellinen tietämys on erityisen tärkeää myös tuotantoeläinlääkärin työssä.

6.6.3 Erikoistumiskoulustelun kehittäminen

Erikoistumisalojen painottamismahdollisuuksien lisääntyessä tärkeäksi tulee erikoistumiskoulustelun kehittäminen sekä tietyillä aloilla valinnaisuuden lisääminen entisestään. Yksi keino varmistaa ulkopuolisten kumppaneiden tarjoaman ohjauksen ja siellä työskentelyn korkeatasoisuus on kehittää koulustelua.

6.7 Erikoistumiskoulutuksen rahoituksen uudistaminen

Työryhmän ehdotukset:

- Eläinlääkärikoulutuksen kokonaisuus on katsottava valtakunnallisen tason tehtäväksi
- Eläinlääketieteellisen tiedekunnan on sovittava Helsingin yliopiston kanssa erikoistumiskoulutuksen rahoituksen lisäämisestä
- Erikoistumiskoulutuksen rahoituksen on katettava laadukkaan koulutuksen kustannukset
- Tiedekunta rinnastaa tieteelliset ja ammatilliset jatkotutkinnot samanarvoisiksi, ja palkkausjärjestelmässä ohjaustyö pitää rinnastaa tutkimus- ja opetustyöhön
- Erikoiseläinlääkärikoulutukseen on luotava erikoiseläinlääkärikoulutusta vastaava EVO-järjestelmä koulutuksen kustannusten korvaamiseksi

Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta on Suomessa ainoa paikka, jossa voi suorittaa eläinlääkärin ja erikoiseläinlääkärin tutkinnon. Tiedekunnan tavoin myös Yliopistollisen eläinsairaalan tehtävät sekä merkitys erikoistujien kouluttajana on ainoa laatuaan Suomessa. Työryhmä katsoo, että näiden syiden vuoksi Helsingin yliopiston eläinlääkäri- ja erikoiseläinlääkärikoulutus on valtakunnan tason tehtävä, ja se tulisi siksi huomioida Helsingin yliopiston rahoituksessa. Erikoiseläinlääkäreiden yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi koulutuksen rahoittaminen on julkisen vallan tehtävä.

Rahoitusta tarvitaan erityisesti koulutusvirkojen luomiseen. Virkojen rahoittajina voisivat toimia mm. maa- ja metsätalousministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö. Julkisten organisaatioiden lisäksi tiedekunnan täytyy aktiivisesti etsiä yhteistyömuotoja muiden yliopistojen, yksityisten yritysten ja yhteisöjen kanssa. Ulkopuolisten koulutuspaikkojen

tarjoajien olisi tunnistettava eläinlääkärien erikoistumiskoulutuksen hyödyt ja kustannukset omalle toiminnalleen.

Erikoislääkäreiden ja erikoishammaslääkäreiden koulutusta on tuettu jo useita vuosikymmeniä EVO-rahalla, eli erityisillä valtionosuuksilla. Vastaavaa järjestelmää ei erikoiseläinlääkäreiden koulutusjärjestelmä tunne. Työryhmä esittää, että eläinlääkärikoulutuksen valtakunnallisen tehtävän vuoksi ja erityisesti erikoiseläinlääkärikoulutuksen kustannusten korvaamiseksi luodaan lääkärikoulutuksessa käytössä olevaa EVO-järjestelmää muistuttava järjestelmä, jossa erityistä valtionosuutta saa Yliopistollinen eläinsairaala tai vastaava koulutuspaikka suoritettua palvelutyötä vastaan. Myös ulkopuolisen koulutuspaikan olisi saatava korvausta kuukausittain koulutuksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Tällä tavoin voitaisiin turvata ja edelleen kehittää nykyisiäkin yliopiston ulkopuolisia koulutuspaikkoja mm. Elintarviketurvallisuusvirastossa tai Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa. Kunta-alan asiantuntijat totesivat työryhmän kuulemisissa, että kunnat ovat halukkaita toimimaan erikoiseläinlääkärikoulutuksessa koulutuspaikkoina, mutta ilman rahoitusta kunnat eivät mitenkään voi varmistaa ohjauksen riittävyttä. Myös yksityisillä klinikoilla olisi halukkuutta korkealaatuiseen ohjaukseen, mikäli tästä aiheutuvia kustannuksia korvattaisiin.

6.8 Erikoistumiskoulutuksen yhteistyön kehittäminen tiedekunnan ulkopuolisten tahojen kanssa

Työryhmän ehdotukset:

- Tiedekunta kartoittaa erikoistumiskoulutuksen mahdolliset yhteistyötahot ja yhteistyömuodot
- Tiedekunnan erikoistumistoimikunta kuulee säännöllisesti keskeisiä yhteistyökumppaneita sekä alan ulkopuolisia toimijoita erikoistumiskoulutuksen kehittämiseksi
- Koulutuksen suorittamista perustelluista syistä yliopiston ulkopuolisissa koulutuspaikoissa täytyy joustavoittaa. Kukin erikoistumisala luo riittävät kriteerit koulutuksen syventävän osan sisällöistä ja ulkopuolisten koulutuspaikkojen tasosta, ja näin pyritään varmistamaan kumppaneiden tarjoaman koulutuksen ja ohjauksen laadusta
- Tiedekunta määrittelee myös opiskelijaa varten kriteerit, joiden täytyessä hän voi suorittaa syventävän osan tiedekunnan ulkopuolella
- Tiedekunta laatii uusien kumppaneiden kanssa yhteistyösopimukset koulutuksen järjestämisestä
- Yhteistyötä kehitetään myös kansainvälisesti

Ulkopuoliset koulutuspaikat ovat merkittävin keino lisätä opiskelijoiden koulutusmahdollisuuksia. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ja arvomaailmassa ei ole realistista ajatella, että erikoistumisvirkoja saataisiin tiedekuntaan riittävä määrä riittävän nopeasti. Koulutuksen joustavoittaminen antaa myös opiskelijoille mahdollisuuden sovittaa opintonsa paremmin omaan elämäntilanteeseensa. Joillekin opiskelijoille koulutuksen suorittaminen pääkaupunkiseudulla on vaikeaa perheestä, työstä ja taloudellisista syistä johtuen.

Ulkopuolisten koulutuspaikkojen käytölle täytyy aina olla perusteet: Opiskelijan perustelut arvioidaan tapauskohtaisesti. Myös ulkopuolisen paikan soveltuvuuden yliopistotasoiseksi koulutuspaikaksi arvioi aina erikoistumisalasta riippumaton työryhmä.

Ulkopuolisena koulutuspaikkana voidaan hyödyntää valmiiksi olemassa olevia yksiköitä, joissa tarvittava infrastruktuuri on olemassa. Kunkin koulutuspaikan osalta on varmistettava ohjauksen riittävyys ja asiantuntemus, työtehtävien monipuolisuus sekä opiskelijan todellinen mahdollisuus oppia uutta pelkkien rutiinitöiden sijaan. Jos koko erikoistumiskoulutus suoritetaan samassa paikassa, kuten tarttuvien tautien erikoistumisalalla, jossa on ollut mahdollisuus erikoistua työskentelemällä ainoastaan Elintarviketurvallisuusvirastossa, erikoistujalle tulisi antaa mahdollisuus laaja-alaiseen perehtymiseen erikoistumisalansa aiheisiin. Tämän takia Elintarviketurvallisuusvirastossa olisi hyvä olla yksi erikoistumisvirka, jonka avulla erikoistujat voisivat saada kokemusta niistä osa-alueista, joita oma työtehtävä ei sisällä.

Työryhmä ehdottaa, että erikoistumisalat luovat omat koulutuspaikkakriteeristönsä. Koulutuspaikkakriteeristöä luotaessa pitää erottaa mm:

- koulutussisällöille annetut kriteerit
- perus- ja syventävän osan paikkakriteerit (mm. varustetaso, potilasmäärä, erikoisosaaminen)
- ohjaustoimintaan, kuten sen resursseihin liittyvät kriteerit (laatu ja määrä)
- erikoistujan tehtäviin liittyvä kriteerit (työtehtävät eivät saa olla pelkkää rutiinia)

Työryhmä korostaa, että tiedekunnan erikoistumisalat eivät tulevaisuudessakaan saa yksin valita koulutuspaikkoja, jotta esimerkiksi tiedekunnan resurssivajetta ei kompensoitaisi myöntämällä koulutusoikeuksia paikalle, joka ei täysin vastaa asetettuja vaatimuksia. Koulutuspaikkojen arvioinnista ja valinnasta vastaisi työryhmä, jossa on jäseniä myös erikoistumisalan ulkopuolelta. Näiden työryhmien avulla voitaisiin samalla varmistua siitä, että ulkopuolisten sidosryhmien näkemykset tulevat säännöllisesti huomioiduksi liittyen myös muihin teemoihin, kuten eläinlääkäreiden osaamistarpeisiin, määrään ja koulutussisältöihin.

Mahdollisuus erikoistumiskoulutuksen suorittamiseen maantieteellisesti aiempaa laajemmalla alueella on vain yksi yhteistyön muoto. Tämän lisäksi tiedekunnan ja erikoistumisalojen täytyy kartoittaa yhteistyön muutkin muodot. Tiedekunnan täytyy tunnistaa alueita, joilla yhteistyötä voidaan hyödyntää laajemmin sekä erikoistumisalojen välillä että tiedekunnan ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Keskeinen yhteistyön muoto on koulutus- ja kurssiyhteistyö. Tiedekunnan pitää löytää uudenlaisia yliopiston ja työelämän yhteistoimintaan perustuvia, kumpaakin osapuolta hyödyttäviä yhteistyön muotoja.

Tiedekunnan täytyy aktiivisesti tunnistaa erikoistumiskoulutuksen yhteistyökumppanit. Yhteistyökumppaneita ovat mm:

- Helsingin yliopiston muut tiedekunnat
- muut yliopistot, korkeakoulut ja ammattikorkeakoulut
- sektoritutkimuslaitokset
- kunnat
- teollisuus
- yksityiset tutkimuslaitokset
- yksityiset klinikat
- tässä lueteltuja vastaavat kansainväliset tahot

Yhteistyökumppaneiden lisäksi pitää selvittää mahdolliset yhteistyömuodot eri toimijoiden kanssa. Koulutusyhteistyön mahdollisuuksia on yliopiston sisällä, sillä muut tiedekunnat järjestävät erikoistujille sopivia yleiskoulutustason kursseja. Vastaavalla tavalla muiden korkeakoulujen opetustarjonnan hyödyntäminen voisi helpottaa maantieteellisesti hajallaan olevien opiskelijoiden osallistumista kurssimuotoiseen koulutukseen. Muiden yliopistojen tarjoaman koulutuksen liittäminen osaksi tutkintoa on helppoa yliopistojen välisellä joustavalla opinto-oikeudella, JOO-sopimuksella.

Työryhmän kuulemilta asiantuntijoilta kysyttiin yhteistyön mahdollisuuksia heidän edustamiensa organisaatioiden kanssa. Kaikki kuullut tahot kannattivat yhteistyön lisäämistä. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK) ja Lääkäriliitto korostivat koulutusyhteistyön lisäämistä. MTK totesi, että eläinlääkäreiden pitäisi tietää enemmän maatalouspolitiikkaan ja tukimuotoihin liittyvistä asioista tuottajanäkökulmasta käsin. MTK:n edustaja totesi, että MTK:n asiantuntijat voisivat antaa eläinlääkäreille säännöllisesti tuottajanäkökulman huomioivaa koulutusta. Elintarviketeollisuusliitto ja kuntien edustajat tarjosivat tukensa erikoistumiskoulutuspaikkojen luomiseen. Elintarviketurvalisuusviraston kanssa tiedekunnalla on jo nyt tiivistä tutkimus- ja koulutusyhteistyötä. Elintarviketeollisuusliitto totesi, että liittoon kuuluvat yritykset voisivat toimia erikoistumiskoulutuspaikkoina jaksoissa, joiden tarkoituksena on eläinlääkäreiden perehdyttäminen taloudellisiin asioihin ja tuotantoprosesseihin. Kunta-alan edustajat totesivat kuntien tarjoavan jo nyt paljon monen alan harjoittelupaikkoja. Kuntien edustajat totesivat panostuksen ohella kuntien hyötyvän eläinlääkäreiden kuntaharjoittelusta. Helpoimpana eläinlääkäreiden koulutuspaikkayhteistyö nähtiin isommissa kuntayhtymissä, joissa jo työskenteleviä erikoiseläinlääkäreitä voitaisiin hyödyntää erikoistuvien ohjaajina. Mitä useampia erikoiseläinlääkäreitä työpaikassa työskentelee, sitä helpompaa on ohjausvastuun jakaminen.

Tulevaisuuden osaamistarpeita arvioitaessa todettiin sidosryhmien näkemysten kuulemisen oleelliseksi. Tämä voisi toteutua esimerkiksi siten, että tiedekunnan yhteiseen erikoistumisen työ/ohjausryhmään pyydetäisiin keskeisiltä yhteistyökumppaneilta edustajat, mikä olisi erityisesti uuden yliopistolain hengen mukaista. Toinen vaihtoehto on, että tiedekunnan erikoistumistoimikunta kuulee tarvittaessa ja säännöllisesti alan sidosryhmiä.

6.9 Erikoisosaamisen näkyminen tutkintonimikkeessä

Työryhmän ehdotukset:

- Tiedekunta muuttaa tutkintonimikkeet tulevaisuudessa informatiivisemmiksi, jolloin koulutuksen aikana hankittu erikoisosaaminen näkyisi tutkintonimikkeen perässä painotusalanä

Nykyisenkaltainen erikoiseläinlääkärin nimike ei kerro asiakkaille riittävästi eläinlääkärin osaamisesta. Tämän vuoksi koulutuksen ala- tai lajikohtainen painottaminen sekä hankittu erityisosaaminen pitää tehdä näkyvämmäksi tutkintonimikkeessä, jotta erikoisosaamisesta pystytään viestimään asiakkaille aiempaa selkeämmin.

Työryhmä ehdottaa nykyisten tutkintonimikkeiden säilyttämistä ja laajentamista siten, että nykyiseen nimikkeeseen liitettäisiin tarkemmin koulutuksen aikana hankittu substanssi- tai eläinlajikohtainen erikoisosaaminen. Työryhmän ehdottamat nimikemuutokset edellyttävät joillakin aloilla tehtävää koulutuksen rakenteellista muuttamista ja suppeampien erikoisalojen koulutuksen kehittämistä ennen nimikemuutosten käyttöönottoa.

Esimerkiksi pieneläinten erikoistumiskoulutukseen pyritään tulevaisuudessa liittämään mahdollisuus jatkokouluttautua edelleen suppeammille erikoisaloille.

Tällöin tutkintonimike voisi näyttää seuraavanlaiselta:

- pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, sisätautioppi
- tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri, siipikarja

Työryhmä ehdottaa, että tiedekunta määrittelee erikoistumisalakohdaksiin pysyväismääräyksiin kunkin alan osalta mahdolliset painotusalueet.

6.10 Kansallinen ja kansainvälinen erikoistumiskoulutus

Työryhmän ehdotukset:

- Edistetään kansainvälisten tutkintojen hyväksymistä kansallisella tasolla
- Elintarviketurvallisuusvirasto täsmentää ja selventää periaatteita, joiden perusteella ulkomailla suoritetut kansainväliset erikoistumistutkinnot hyväksytään kansalliseksi erikoistumistutkinnoksi

Eläinlääkärillä on mahdollisuus saada ulkomailla suoritetun tutkinnon perusteella oikeus toimia Suomessa erikoiseläinlääkärinä hakemalla tätä oikeutta suoraan Elintarviketurvallisuusvirastolta ja tekemällä Elintarviketurvallisuusviraston mahdollisesti määräämät lisäopinnot. Toinen vaihtoehto saada oikeus toimia erikoiseläinlääkärinä Suomessa on hakeutua opiskelijaksi eläinlääketieteelliseen tiedekuntaan ja tekemällä lisäopinnot, joita tiedekunnan erikoistumisalakohdainen työryhmä katsoo tarpeelliseksi. Näiden opintosuoritusten perusteella eläinlääketieteellinen tiedekunta myöntää tutkintotodistuksen erikoistumiskoulutukseen hakeutuneelle opiskelijalle.

Työryhmä haluaa korostaa, että suomalainen erikoistumiskoulutus ei ole ainoa väylä saada erikoiseläinlääkärin pätevyys tai alan syvällistä osaamista. Koulutuksen kansainvälistäminen on erikoistumiskoulutuksen välttämätön edellytys monestakin syystä. Kansainvälisiä tutkintoja pitäisi hyödyntää sekä koulutuksessa että työelämässä enemmän, sillä suppeampaa erikoistumista etenkin harvinaisemmilla erikoistumisaloilla ei ole taloudellisesti tai muutoinkaan järkevää järjestää kansallisesti.

Kansainvälistämisen keinot ovat moninaiset. On suositeltavaa, että suomalaiset eläinlääkärit kävisivät opiskelemassa ulkomailla. Koulutusta voidaan järjestää ja järjestetäänkin jo yhteistyönä ulkomaisten organisaatioiden kanssa (mm. NOVA-yliopistoverkoston kursseille voivat osallistua tohtorikoulutettavien lisäksi myös erikoistuvat). Lisäksi kansainvälisten jaksojen sisällyttäminen osaksi kansallista tutkintoa pitäisi tehdä helpoksi. Yksittäisten kurssien lisäksi pitää pohtia keinoja sisällyttää kokonaisia ulkomaisia jaksoja entistä useammin osaksi kansallista erikoistumistutkintoa. Kansainvälisten tutkintojen kansallinen hyväksyminen edellyttää ulkomaisten tutkintojen laadun ja sisällön huolellista arviointia. Eurooppalaisten erikoistumiskoulutuksen laadunarvioijana toimii jo nykyisin European Board for Veterinary Specialisation.

6.11 Täydennyskoulutus ja aiemman osaamisen tunnustaminen

Työryhmän ehdotukset:

- Eläinlääketieteellinen tiedekunta sekä Suomen Eläinlääkäriliitto tutkivat mahdollisuuksia toimia eläinlääkäreiden täydennyskoulutusrekisterin luojana ja ylläpitäjänä
- Tiedekunta luo selkeät säännöt ja järjestelmän, jossa aiemmin työelämässä tai koulutuksella hankittu osaaminen ja täydennyskoulutus voidaan tunnustaa ja lukea osaksi tutkintoa
- Suomen Eläinlääkäriliitto harkitsee asiantuntijatietokannan luomista, mikä helpottaa mm. asiakkaiden asiantuntijan löytämistä

Työryhmä haluaa korostaa, että osaamista ei välttämättä tarvitse hankkia varsinaisesti tutkinto-opiskeluna, vaan osaamista kertyy työssäolon ohella myös monipuolisesti lisä- ja täydennyskoulutuksena sekä muina pienempinä kokonaisuuksina. Työryhmä toteaa Helsingin yliopistolla olevan velvollisuus tunnustaa aiemmin hankittu osaaminen. Työryhmä toteaa yliopistolla olevan tulevaisuudessa yhä suurempi vastuu jatkuvasta koulutuksesta. Täydennyskoulutuksen tunnustaminen ja sen osittainen hyväksyminen mm. osaksi ammatillista jatkotutkintoa saattaa madaltaa erikoistumiskoulutukseen hakeutumisen kynnystä.

Työryhmän kehittämisehdotuksena on täydennyskoulutuksen systemaattisempi seuranta, järjestäminen ja kehittäminen. Lisäksi täydennyskoulutus täytyy saada näkyväksi ja suoritukset rekisteröidyksi. Eläinlääkäreitä tulee kannustaa aktiiviseen lisä- ja täydennyskouluttautumiseen.

Täydennyskoulutuksen rekisteröinti palvelisi ammattikunnan lisäksi myös asiakkaita, mikäli täydennyskoulutussuoritusten rekisteröinnin vastuutaho ylläpitäisi myös eläinlääkäreiden asiakaskunnalle suunnattuja tietokantoja, joiden avulla asiakkaat löytäisivät tietoa erikoisosaajista. Työryhmän mielestä eläinlääketieteellisen tiedekunnan tulisi pitää vastuu jatkokoulutuksen pätevyysien arvioitsijoina ja tutkintonimikkeiden antajina, sekä toimia täydennyskoulutussuoritusten rekisteröijänä, mutta tämä vaatii tähän toimintaan suunnattavia resursseja. Myös Suomen Eläinlääkäriliitto voisi toimia täydennyskoulutussuoritusten rekisteröijänä sekä asiantuntijatietokantojen ylläpitäjänä, mikäli jäsenet kokevat tämän hyödyllisenä ja mikäli toimintaan saadaan resursseja.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN * () † * & # † % & † " % † (PDF)

ISSN 1797-951X (Verkkajulkaisu)